

Σχολή Ανθρωπιστικών Επιστημών

Σύγχρονες τάσεις στη Γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική Εργασία

Συζητώντας για την ισότητα στον γάμο στις ειδησεογραφικές
συνεντεύξεις

Αλεξάνδρα Μαγγίτα

Επιβλέπων καθηγητής: Απόστολος Πούλιος

Λαμία, «Ιούνιος» «2024»

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Συζητώντας για την ισότητα στον γάμο στις ειδησεογραφικές
συνεντεύξεις

Αλεξάνδρα Μαγγίτα

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπων Καθηγητής:

Απόστολος Πούλιος

Μέλος ΣΕΠ, ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Αγγελική Αλβανούδη

Επίκουρη Καθηγήτρια ΑΠΘ και Μέλος
ΣΕΠ, ΕΑΠ

Λαμία, Ιούνιος, 2024

Παραδόξως, ο πρώτος άνθρωπος που νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω είναι... ο ίδιος μου ο εαυτός! Ευχαριστώ τον εαυτό μου που τον Σεπτέμβριο του 2021 πήρε την απόφαση να μας οδηγήσει σε αυτό το υπέροχο ταξίδι επαναπροσδιορισμού, αυτογνωσίας και επανασύνδεσης με την πανέμορφη, παλιά αγαπημένη επιστήμη της Γλωσσολογίας. Με ευχαριστώ που επέμεινα, που πάλεψα, που επένδυσα στη γνωστική μου εξέλιξη. Θέλω, επίσης, να ευχαριστήσω τον σύζυγο και συνοδοιπόρο μου Δημήτρη που με στηρίζει σε κάθε μου απόφαση, την οικογένεια και τα παιδιά μου για τη συμπαράσταση και την κατανόηση. Χωρίς τη συμβολή τους η εκπόνηση αυτής της διπλωματικής δε θα ήταν εφικτή. Τέλος, ευχαριστώ ιδιαιτέρως τον κο Απόστολο Πούλιο, επιβλέποντα καθηγητή μου, για την καθοδήγηση, την ενθάρρυνση, τη στήριξη και τη νηφάλια συμπόρευση.

Στη Μάντυ, τον Σπύρο και το νέο μέλος της οικογένειάς μας

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνήσει υπό το πρίσμα της Ανάλυσης της Συνομιλίας τη δημόσια συζήτηση που εκκινήθηκε το Φθινόπωρο του 2023 έπειτα από την δημοσιοποίηση ενός νομοσχεδίου του Υπουργείου Επικρατείας που επρόκειτο να κατατεθεί στη Βουλή. Αυτό προέβλεπε την ψήφιση μίας σειράς νόμων με απώτερο στόχο την καθιέρωση του δικαιώματος σύναψης πολιτικού γάμου σε όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως και ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού. Ειδικότερα, μέσα από την ανάλυση ειδησεογραφικών συνεντεύξεων και συγκεκριμένα της διάδρασης ανάμεσα στις/στους συνεντεύκτριες/-τές και τις/τους συνεντευξιαζόμενες/-ους, εξετάζω τη διατήρηση της ουδετερότητας/ αντικειμενικότητας εκ μέρους των συνεντευκτριών/-τών καθώς και την τήρηση ή καταστράτηγηση του «πρωτοκόλλου της συνέντευξης» εκ μέρους των συμμετεχουσών/-όντων.

Μέθοδο για την εξακρίβωση των παραπάνω παραμέτρων αποτέλεσε η ανάλυση πέντε (5) ειδησεογραφικών τηλεοπτικών συνεντεύξεων στις οποίες τα συνεντευξιαζόμενα πρόσωπα αποτελούν πολιτικοί, ειδικοί ψυχικής υγείας, εκπρόσωποι της Εκκλησίας, δημοσιογράφοι και γνωστά πρόσωπα της κοινωνικής ζωής που τάσσονται υπέρ της ψήφισης του νομοσχεδίου. Το δείγμα των συνεντεύξεων επιχειρήθηκε να αντιπροσωπεύσει τόσο όλα τα είδη των συνεντεύξεων (συνέντευξη με δημιουργό ειδήσεων, ενημερωτική συνέντευξη, συνέντευξη αντιπαράθεσης), όσο και όλες εκείνες τις αντιδράσεις που δύναται να εγείρουν στις/στους συνεντεύκτριες/-τές οι αποκρίσεις- συνεισφορές των συνεντευξιαζόμενων προσώπων.

Η ανάλυση αυτή κατέδειξε τη δυσχέρεια του εγχειρήματος διατήρησης μίας αντικειμενικής ή ουδετεροφανούς στάσης εκ μέρους των συνεντευκτριών/-τών. Αποκάλυψε, ακόμη, πως κατά τη διάρκεια μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης καθίσταται δυνατό σε άλλα σημεία να τηρείται το «συμβόλαιο της συνέντευξης» και σε άλλα να παραβιάζεται.

Λέξεις – Κλειδιά

ειδησεογραφική συνέντευξη, διάδραση, ουδετεροφάνεια, προσανατολισμός στο ακροατήριο, ανάλυση συνομιλίας

Talking about equality in marriage during news interviews

Alexandra Mangita

Abstract

The aim of this thesis is to examine the public debate about marriage equality regardless of sexual orientation using the analytic tools of Conversation Analysis. This public debate began in the fall of 2023 when the Greek government submitted a relevant bill to the Greek parliament. According to the proposed legislation all citizens would be able to enter into a civil marriage, regardless of their sexual orientation, and ultimately adopt children. The proposed legislation became the topic of numerous news interviews on Greek media. Through the analysis of news interview discourse and, in particular, the interaction between interviewers and interviewees, I examine the maintenance of neutrality/objectivity on the part of the interviewers as well as the observance or circumvention of "interview protocol" on behalf of the interviewees.

The data analyzed in this thesis consist of five (5) television news interviews in which the interviewees are politicians, mental health experts, representatives of the Church, journalists and well-known figures of social life who are in favor passing the bill. The sample of interviews was attempted to represent all types of interviews (interview with a news producer, informational interview, confrontational interview), as well as all those reactions that the responses-contributions of the interviewees may arouse in the interviewers.

This analysis demonstrated the difficulty of the task of maintaining an neutralistic or neutral attitude on the part of the interviewees. It also revealed that during a news interview it becomes possible in some places to observe the "interview contract" and in others to violate it.

Keywords

News interview, interaction, neutralistic stance, audience orientation, conversation analysis

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	v
Abstract	vi
Περιεχόμενα	vii
Συνοτομογραφίες & Ακρωνύμια.....	viii
1. Εισαγωγή.....	1
2. Θεωρητικό Πλαίσιο: Ειδησεογραφική Συνέντευξη και Ανάλυση Συνομιλίας.....	3
2.1 Ειδησεογραφική Συνέντευξη	3
2.1.1 Διάδραση και κανονιστικό πλαίσιο υποβολής ερωτήσεων.....	3
2.1.2 Ουδετεροφάνεια και θεσμικός χαρακτήρας.....	4
2.2 Ανάλυση Συνομιλίας.....	5
3. Ανάλυση ειδησεογραφικών συνεντεύξεων	7
3.1. Εισαγωγικά.....	7
3.2. «Ο Κυριάκος Μητσοτάκης στην ΕΡΤ για τα ομόφυλα ζευγάρια»	9
3.3. «Εισάγεται σήμερα στις επιτροπές της Βουλής το νομοσχέδιο για τα ομόφυλα ζευγάρια: η Ντόρα Μπακογιάννη στην τηλεόραση του ANT1 με τον Γιώργο Παπαδάκη και Μαρία Αναστασοπούλου	17
3.4. Μητροπολίτης Πειραιώς: «Δεν μπορείς να είσαι μέλος της Εκκλησίας και να είσαι ομοφυλόφιλος.».....	24
3.5. «Ο γάμος των ομόφυλων ζευγαριών και οι αντιδράσεις»	33
3.6. «Αντικρουόμενες απόψεις: Προβληματισμός για την τεκνοθεσία από ομόφυλα ζευγάρια».....	38
4. Συμπεράσματα	48
Βιβλιογραφία.....	51

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΣΚ	Συνεντεύκτρια/ Συνεντευκτής
ΣΜ	Συνεντευξιαζόμενη/ Συνενταυξιαζόμενος
ΑΣ	Ανάλυση Συνομιλίας
ΜΜΕ	Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης
βλ.	βλέπε

1. Εισαγωγή

Η ειδησεογραφική συνέντευξη συνιστά ένα αναγνωρίσιμο *θεσμικό* είδος λόγου. Αναγνωρίσιμο λόγω της ιδιάζουσας θέσης που κατέχει στη σύγχρονη δημοσιογραφία (Clayman & Heritage, 2005: 9· Γιαλαμπούκη, 2008: 13), *θεσμικό* λόγω της απόκλισης του ως συνομιλιακό γεγονός από αυτό της καθημερινής συνομιλίας, αλλά και της εναρμόνισής του με το κοινωνικό και *θεσμικό* περιβάλλον στο οποίο εκτυλίσσεται (Clayman & Heritage, 2005: 33-34· Γιαλαμπούκη, 2008: 14). Πρόκειται, λοιπόν, για ένα δημοφιλές είδος μιντιακού λόγου που διέπεται από ορισμένους κανόνες και συγκεντρώνει σαφή χαρακτηριστικά τα οποία και παρουσιάζονται στο θεωρητικό μέρος αυτής της εργασίας.

Το σχέδιο νόμου που κατατέθηκε στο Ελληνικό Κοινοβούλιο στις αρχές του περασμένου Φεβρουαρίου¹ εισήγαγε την ισότητα στον πολιτικό γάμο, δηλαδή, την πρόσβαση στον *θεσμό* του πολιτικού γάμου για όλες τις Ελληνίδες και τους Έλληνες πολίτες, χωρίς διακρίσεις και ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού. Σύμφωνα με τον επίσημο ιστότοπο του Υπουργείου Επικρατείας:

Αντικείμενο του παρόντος νόμου αποτελούν: α) η τροποποίηση του Αστικού Κώδικα, προκειμένου να αναγνωρισθεί η δυνατότητα σύναψης γάμου από πρόσωπα του ιδίου φύλου, β) οι αναγκαίες παρεμβάσεις στην εργατική νομοθεσία για την προστασία των ομοφύλων συζύγων και γονέων, γ) η διεύρυνση της προστασίας από διακρίσεις και δ) η ειδικότερη ρύθμιση σχέσεων με στοιχεία αλλοδαπότητας.

Το συγκεκριμένο σχέδιο νόμου συνιστούσε, σύμφωνα με την πρώτη του παράγραφο, σκέλος της υλοποίησης μίας Εθνικής Στρατηγικής που θα μεριμνούσε για την καθιέρωση της ισότιμης διαχείρισης της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+. Βάσει του εκπαιδευτικού υλικού του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Κ.Δ.Δ.Α) το ακρωνύμιο ΛΟΑΤΚΙ+ (LGBTQI+) είναι:

Ακρωνύμιο που χρησιμοποιείται για το σύνολο της κοινότητας των Λεσβιών, των Ομοφυλόφιλων, των Αμφιφυλόφιλων, των Τρανς, των Κούρ και των Ίντερσεξ ατόμων. Το σύμβολο «+» δηλώνει επιπλέον

¹ βλ.: <http://www.opengov.gr/ypep/?p=847>

ταυτότητες φύλου και σεξουαλικούς προσανατολισμούς, που δεν περιγράφονται στο ακρωνύμιο και τις οποίες επιθυμούμε να συμπεριλαμβάνουμε, όταν αναφερόμαστε στην κοινότητα. Το ακρωνύμιο αυτό κωδικοποιήθηκε από το κίνημα που διεκδικεί τα δικαιώματα των μη ετεροφυλόφιλων ανθρώπων ή/και εκείνων που το κοινωνικό τους φύλο δεν συμφωνεί με το φύλο που τους αποδόθηκε στη γέννηση. (Ε.Κ.Δ.Δ.Α., 2022: 9)

Το δικαίωμα σύναψης συμφώνου συμβίωσης σε ομόφυλα ζευγάρια έχει ήδη ψηφιστεί στην Ελλάδα από το 2015. Τα στοιχεία που διαφοροποιούν, ωστόσο, τη σύναψη συμφώνου συμβίωσης και τη σύναψη πολιτικού γάμου αποτελούν η νομική αναγνώριση των δύο πράξεων, το δικαίωμα της τεκνοθεσίας και η αναγνώριση των ομόφυλων γονέων ως ισότιμων κηδεμόνων, εφόσον ο πολιτικός γάμος προστατεύει τα συμφέροντα των παιδιών ρυθμίζοντας ζητήματα οικογενειακού δικαίου. Το δικαίωμα στην τεκνοθεσία αποτέλεσε το ουσιαστικό πεδίο αντιπαράθεσης ανάμεσα σε μέλη της ελληνικής κοινωνίας μετά την κατάθεση του νομοσχεδίου. Η παρούσα εργασία εξετάζει κοινωνιογλωσσολογικά την έκφραση αυτής της αντιπαράθεσης στο πλαίσιο ειδησεογραφικών συνεντεύξεων.

Ως προς τη διάρθρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας. Σε αυτό γίνεται λόγος για την ειδησεογραφική συνέντευξη ως είδος δημοσιογραφικού λόγου και τους κανόνες που ορίζουν τη διενέργειά της. Στο ίδιο κεφάλαιο αναφέρονται και τα βασικά γνωρίσματα του μεθοδολογικού εργαλείου που επιλέχθηκε για την ανάλυση των ειδησεογραφικών συνεντεύξεων, δηλαδή της Ανάλυση Συνομιλίας. Στο τρίτο κεφάλαιο, που συνιστά και το εμπειρικό σκέλος της εργασίας, παρουσιάζονται εισαγωγικά τα βασικά συστατικά των ειδησεογραφικών συνεντεύξεων που θα εξεταστούν. Στη συνέχεια, αναλύονται τα συνομιλιακά δεδομένα κάθε ειδησεογραφικής συνέντευξης μεμονωμένα με βασική επιδίωξη τη διερεύνηση της τήρησης ουδετεροφανούς στάσης εκ μέρους των συνεντευκτριών/-τών και της συνεισφοράς των συνεντευξιαζομένων σε αυτή την κατεύθυνση. Η μελέτη ολοκληρώνεται με το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο, όπου σταχυολογούνται τα συμπεράσματα της ανάλυσης των συνομιλιακών δεδομένων που προηγήθηκε.

2. Θεωρητικό Πλαίσιο: Ειδησεογραφική Συνέντευξη και Ανάλυση Συνομιλίας

2.1. Ειδησεογραφική συνέντευξη

Ο λόγος της ειδησεογραφικής συνέντευξης εντάσσεται σύμφωνα με τον Χατζησαβίδη (1999: 48-52) στον δημοσιογραφικό λόγο. Στην ειδησεογραφική συνέντευξη μία/ένας επαγγελματίας δημοσιογράφος, η/ο συνεντεύκτρια/-τής, αναλαμβάνει τον ρόλο της/του πληροφορήτριας/-τή της κοινής γνώμης και εκπροσωπώντας το κοινό διατυπώνει ερωτήματα γύρω από ένα επίκαιρο θέμα συζήτησης σε πρόσωπα κύρους ή πρόσωπα που λόγω της θεσμικής τους θέσης δύνανται να παρέχουν την απαιτούμενη ενημέρωση (π.χ.: επιστήμονες, κυβερνητικά στελέχη, εκπρόσωποι των αρχών) (Clayman & Heritage, 2005: 9· Γιαλαμπούκη, 2008: 16· Πολίτης, 2001). Η ειδησεογραφική συνέντευξη διέπεται από αυστηρές αρχές και ανελαστικούς κανόνες οι οποίοι αναλύονται στη συνέχεια.

2.1.1. Διάδραση και κανονιστικό πλαίσιο υποβολής ερωτήσεων

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Clayman & Heritage (2005: 24), «η ειδησεογραφική συνέντευξη είναι πρώτα από όλα μία διαδρομή διάδρασης». Οι συμμετέχουσες/-οντες συμμετέχουν σε μία προκαθορισμένη *ως προς τον ρόλο* που κατέχουν και *ως προς το είδος* των λεκτικών συνεισφορών που διατυπώνουν δημόσια διαμεσολαβημένη συζήτηση. Παρόλο, λοιπόν, που η ειδησεογραφική συνέντευξη γίνεται αντιληπτή από το ευρύ κοινό ως μία «φυσική» συνομιλία, στην πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από υψηλό ποσοστό συμβατικοποίησης, εφόσον η διενέργειά της καθορίζεται από την τήρηση άκαμπτων όρων (Wolfson, 1976).

Αναλυτικότερα, ένας από αυτούς αφορά στις αρμοδιότητες των συμμετεχουσών/-όντων ανάλογα με τον θεσμικό τους ρόλο: η/ο συνεντεύκτρια/-τής (στο εξής ΣΚ) περιορίζεται στη διατύπωση ερωτήσεων και η/ο συνεντευξιζόμενη/-ος (στο εξής ΣΜ) περιορίζεται στην απάντηση των ερωτημάτων που έθεσε η/ο ΣΚ (Greabatch, 1988: 404· Clayman & Heritage, 2005: 35· Poullos, 2002: 356). Η συγκεκριμένη παράμετρος είναι και αυτή που περιορίζει αισθητά την εξουσία της/του ΣΜ ως προς τον συντονισμό της συνομιλίας, τον καθορισμό της σειράς εναλλαγής των συνεισφορών και, τέλος, ως προς το δικαίωμα στον λόγο συνολικά (Γιαλαμπούκη & Παυλίδου, 2018: 3· Clayman & Heritage, 2005: 129· Poullos, 1999: 23-24).

Επιπρόσθετα, ως προς το είδος των λεκτικών συνεισφορών, η ειδησεογραφική συνέντευξη δεν συνιστά μία ακολουθία μονομερών εκφορών λόγου, αλλά δομείται αυστηρά με βάση το σχήμα ερώτηση-απάντηση. Η συγκεκριμένη διάρθρωση καθιστά διακριτή και αναγνωρίσιμη την ειδησεογραφική συνέντευξη ανάμεσα στα υπόλοιπα είδη του δημοσιογραφικού λόγου και των επικοινωνιακών διαδράσεων γενικότερα², προδιαγράφει τα μέσα που δύνανται να χρησιμοποιήσουν οι συμμετέχουσες/-οντες, ώστε να επιτύχουν τους στόχους που έχουν ορίσει αμφότερες οι πλευρές και, καταληκτικά, εξυπηρετεί τα ζητούμενα που έχουν θέσει οι ιθύνοντες των ραδιοτηλεοπτικών προγραμμάτων. Αυτά αφορούν α) στη διαμόρφωση της εντύπωσης πως η συνέντευξη προορίζεται για την πληροφόρηση του κοινού και β) στην αποφυγή εκ μέρους της/του ΣΚ έκφρασης προσωπικών πεποιθήσεων που θα μπορούσαν να εκληφθούν ως αντικατοπτριζόμενες πεποιθήσεις των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών που φιλοξενούν τη συνέντευξη (Clayman & Heritage, 2005: 127-128).

2.1.2. Ουδετεροφάνεια και θεσμικός χαρακτήρας

Η τήρηση των παραπάνω κανόνων και ιδίως ο περιορισμός της/του ΣΚ στην υποβολή ερωτημάτων συνιστά θεμελιώδη παράμετρο για τη διασφάλιση της ουδετεροφάνειας εκ μέρους της/του ΣΚ. Αναλυτικότερα, η ειδησεογραφική συνέντευξη, ενταγμένη στα θεσμικά είδη συνομιλιακών συμβάντων και συγκεκριμένα στον δημοσιογραφικό λόγο, διέπεται από τον κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας (Πολίτης, 2014: 481). Ως εκ τούτου, κρίνεται κρίσιμο η/ο ΣΚ να παραμένει ουδέτερος-αντικειμενικός κατά την εξέλιξη της ειδησεογραφικής συνέντευξης μέσω της υιοθέτησης των ακόλουθων πρακτικών: αποφυγή εμπλοκής ή διατύπωσης προσωπικών απόψεων, αποφυγή ρητής ή υπόρρητης (μέσω μικρών αλλά αισθητών φωνηματικών κρίσεων) δήλωσης συμφωνίας ή διαφωνίας με τις διατυπώσεις της/του ΣΜ, αξιοποίηση τεκμηρίων και παραπομπή σε γεγονότα και επαληθευμένες κρίσεις όσον αφορά τη διατύπωση ερωτημάτων και, τέλος, τη μη διατύπωση επιθετικών ή εξαιρετικά ουδέτερων ερωτήσεων, οι οποίες θα μπορούσαν να εκληφθούν ως έμμεση εξωτερίκευση ατομικής στάσης (Clayman & Heritage, 2005: 44-45, 163, 165-167· McQuail, 1994: 145).

Η ένταξη της ειδησεογραφικής συνέντευξης στα θεσμικά είδη λόγου αιτιολογείται λόγω των συμβάσεων που χαρακτηρίζουν τη διεξαγωγή της και ταυτοχρόνως τη διαφοροποιούν από

² Τη διαφοροποιεί, λόγου χάρη, από την καθημερινή φυσική συνομιλία.

την καθημερινή συνομιλία (Clayman & Heritage, 2005: 89-93). Η πρώτη σύμβαση αφορά στην προαναφερθείσα διάρθρωσή της με βάση τη δομή ερώτηση-απάντηση και τη συστηματική απουσία συνομιλιακών πρακτικών που θα μπορούσαν να σημειωθούν σε φυσικές καθημερινές συνομιλίες, όπως οι χαιρετισμοί, τα νεύματα ή η αυθόρμητη λήψη λόγου. Δεύτερον, οι συμμετέχουσες/-οντες ομιλούν ως απόλυτες/-οι εκπρόσωποι των θεσμικών τους ιδιοτήτων, γεγονός που καθιστά τη διεπίδραση άτυπη και καθόλα απρόσωπη. Τέλος, η ειδησεογραφική συνέντευξη έχει προγραμματιστεί, σχεδιαστεί και οργανωθεί με σκοπό την ενημέρωση του κοινού σχετικά με ένα μείζον θέμα της επικαιρότητας. «Μοιάζει», συμπερασματικά, σύμφωνα με τους Clayman & Heritage (2005: 93), «με μία αυστηρά επαγγελματική συζήτηση που έχει σχεδιαστεί εκ των προτέρων και τώρα ενορχηστρώνεται για λογαριασμό του μιντιακού ακροατηρίου».

2.2. Ανάλυση Συνομιλίας

Μεθοδολογικό εργαλείο για την εξέταση υπό κοινωνιογλωσσολογικό πρίσμα της δημόσιας αντιπαράθεσης σχετικά με την ψήφιση του νομοσχεδίου για την ισότητα στον πολιτικό γάμο στο πλαίσιο ειδησεογραφικών συνεντεύξεων αποτελεί η Ανάλυση Συνομιλίας (*conversation analysis*, στο εξής ΑΣ). Πρόκειται για μέθοδο που αξιοποιείται για την ανάλυση «συστημάτων ανταλλαγής λόγου» σύμφωνα με τους θεμελιωτές της Sacks, Schegloff & Jefferson (1974: 696), (*speech exchange systems*). Χαρακτηριστικό γνώρισμα αυτών των συμβάντων λόγου είναι η *διεπιδραστικότητα* ανάμεσα στις/στους συμμετέχουσες/-οντες τόσο σε καθημερινές, άτυπες επικοινωνιακές συνθήκες (καθημερινές συνομιλίες), όσο και σε θεσμικά, τυπικά επικοινωνιακά περιβάλλοντα (Βασιλοπούλου, 2014: 83) όπως είναι οι ειδησεογραφικές συνεντεύξεις που μελετώνται σε αυτή την εργασία.

Βασική παραδοχή για τις/τους ερευνήτριες/-τές της Ανάλυσης Συνομιλίας είναι πως η ομιλία συνιστά *πράξη* (Βασιλοπούλου, 2014: 83· Holmes, 2016: 453· Heritage, 1995) και πως η μελέτη της και συγκεκριμένα η έμφαση στη μελέτη των εκφωνημάτων που την αποτελούν ως *γεινιαστικών* ζευγών, δηλαδή δύο (2) διαδοχικών εκφωνημάτων που απαρτίζουν μία ακολουθία συνεισφορών, δύναται να οδηγήσει στην αποκωδικοποίηση και εν τέλει στη βαθύτερη κατανόηση της κοινωνικής δράσης, των προσδοκιών, των αντιλήψεων και της συμπεριφοράς των ομιλητριών/-τών (Βασιλοπούλου, 2014: 81, 84·

Heritage, 1995). Αιτία για την εξέταση των συνεισφορών ως γειτνιαστικών ζευγών και όχι ως μεμονομένων εκφορών λόγου είναι η διαπίστωση πως κάθε εκφώνημα εξαρτάται από το εκφώνημα που προηγήθηκε και, ταυτόχρονα, συνεπάγεται αυτό που θα ακολουθήσει (Βασιλοπούλου, 2014: 90).

Η εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου προϋποθέτει την απομαγνητοφώτηση αποσπασμάτων λόγου και ακολούθως την ακριβή μεταγραφή της ελάχιστης μονάδας ανάλυσης λόγου, της *συνεισφοράς* (turn) (Βασιλοπούλου, 2014: 84). Σε αυτήν δεν περιλαμβάνονται μόνο λέξεις, αλλά και ενδείκτες όπως τα επιφωνήματα, οι παύσεις, οι διακοπές και οι επικαλύψεις (Βασιλοπούλου, 2014: 84· Holmes, 2016: 464· Clayman & Heritage, 2005: 28-30). Επίσης, μελετάται και η ανάληψη του λόγου ή η τήρηση/ παραβίαση της σειράς ανάληψης λόγου από τις/τους συνομιλήτριες/-τές (*σύστημα εναλλαγής συνεισφορών*) (Sacks, Schegloff & Jefferson, 1974: 704). Τα παραπάνω καθίστανται ιδιαίτερος σημαντικά στην εξέταση της διατήρησης του «πρωτοκόλλου» της ειδησεογραφικής συνέντευξης, δηλαδή της ικανοποίησης των άρρητων και ρητών εθιμοτυπικών «ειδησεογραφικών αρχών» (Πολίτης, 2014: 481) που διακρίνουν την ειδησεογραφική συνέντευξη.

Το γεγονός ότι η ΑΣ αποδεικνύεται εξαιρετικά χρήσιμη και προκρίνεται ως μεθοδολογικό εργαλείο για την ανάλυση της ειδησεογραφικής συνέντευξης σχετίζεται με τη δομή της τελευταίας ως συνομιλιακού γεγονότος. Συγκεκριμένα, η ειδησεογραφική συνέντευξη αποτελείται από διαδοχικές συνεισφορές διαρθρωμένες με βάση το σχήμα ερώτηση-απάντηση. Κάθε ερώτημα έχει, σύμφωνα με τους Clayman & Heritage (2005: 24, 32-34), «αναδρομική και προδρομική αξία». Αυτό σημαίνει πως στην ειδησεογραφική συνέντευξη -εφόσον πρόκειται για διαδραστική δραστηριότητα λόγου- η ερμηνεία κάθε συνεισφοράς επηρεάζεται λογικά και υφολογικά από το περιεχόμενο της προηγούμενης. Εδώ, κάθε ερώτημα καθορίζει την απάντηση και κάθε επόμενη ερώτηση εξαρτάται από την απάντηση που προηγήθηκε. Σε σχέση με τα επίπεδα ανάλυσης, η ειδησεογραφική συνέντευξη εξετάζεται, επομένως, ως προς τα ιδιάζοντα χαρακτηριστικά της ως σύστημα εναλλαγής ομιλίας αποτελούμενο από *ακολουθίες πράξεων* αλλά και *ατομικές πράξεις* (Clayman & Heritage, 2005: 34-37).

3. Ανάλυση ειδησεογραφικών συνεντεύξεων

3.1. Εισαγωγικά

Η εξέταση της τήρησης των ειδησεογραφικών αρχών, και κυρίως της αρχής της ουδετερότητας εκ μέρους των συνεντευκτριών/-τών στη διενέργεια των ειδησεογραφικών συνεντεύξεων αναφορικά με την ισότητα στον γάμο, βασίστηκε στην ανάλυση πέντε (5) τηλεοπτικών ειδησεογραφικών συνεντεύξεων. Η επιλογή του σώματος των συνεντεύξεων καθορίστηκε από: α) το είδος της συνέντευξης, β) τον θεσμικό ρόλο των συμμετεχουσών/-όντων και γ) την ιδεολογική στάση των συμμετεχουσών/-όντων αναφορικά με την ψήφιση του νομοσχεδίου για την ισότιμη πρόσβαση των πολιτών στον γάμο και την τεκνοθεσία.

Στην πρώτη συνέντευξη συνεντευξιαζόμενος είναι ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης και συνεντευκτής ο Γεώργιος Κουβαράς, δημοσιογράφος, πολιτικός αναλυτής και παρουσιαστής του κεντρικού δελτίου ειδήσεων της ΕΡΤ. Πρόκειται για συνέντευξη με δημιουργό ειδήσεων δεδομένου του κυβερνητικού αξιώματος του ΣΜ και του καθοριστικού του ρόλου στην κατάθεση αλλά και την ψήφιση του νομοσχεδίου (Clayman & Heritage, 2005: 94). Σε ό,τι αφορά την ιδεολογική του στάση κρίνεται ως υποστηρικτής της ψήφισης του νομοσχεδίου για την ισότητα στον γάμο. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στο γραφείο του Πρωθυπουργού στο πλαίσιο του δελτίου ειδήσεων της ΕΡΤ.

Συνέντευξη με δημιουργό ειδήσεων αποτελεί και η δεύτερη συνέντευξη με πρωταγωνίστριες/-τές την Ντόρα Μπακογιάννη, βουλευτρια του κυβερνώντος κόμματος, και τον δημοσιογράφο Γιώργο Παπαδάκη. Η συνέντευξη δόθηκε σε ενημερωτική πρωινή εκπομπή και παρόλο που στη διάρκεια της συνέντευξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις στην Μπακογιάννη και από άλλες/-ους δημοσιογράφους που συμμετείχαν στο πάνελ, στο τμήμα της συνέντευξης που αφορά στο νομοσχέδιο για τα ομόφυλα ζευγάρια συνεντευκτής ήταν ο Παπαδάκης.

Η τρίτη συνέντευξη είναι συνέντευξη αντιπαράθεσης (Clayman & Heritage, 2005: 97-98) και περιλαμβάνει δύο συνεντευκτές και έναν συνεντευξιαζόμενο. Ο τελευταίος προσκαλείται ως πολέμιος του νομοσχεδίου και προσέρχεται με τον θεσμικό ρόλο του Μητροπολίτη και εκπροσώπου του εκκλησιαστικού σώματος και των ιεραρχών που το αποτελούν. Πρόκειται για τον Μητροπολίτη Πειραιώς Σεραφείμ, ενώ συνεντευκτές είναι ο

Χρήστος Κούτρας και ο Γιάννης Ντζούνος. Η συνέντευξη διενεργήθηκε στο πλαίσιο της πρωινής ενημερωτικής εκπομπής του ΣΚΑΪ «Οι Αταίριαστοι».

Οι επόμενες δύο συνεντεύξεις είναι συνεντεύξεις πάνελ και θεωρούνται συνεντεύξεις αντιπαράθεσης, καθώς και στις δύο οι συνεντευξιαζόμενες/-οι είναι ιδεολογικά αντιτιθέμενα πρόσωπα (Clayman & Heritage, 2005: 382). Στην πρώτη από αυτές συνεντευκτές είναι ο Δημήτρης Οικονόμου και ο Άκης Παυλόπουλος και συνεντευξιαζόμενες/-οι είναι η Άννα Κανδαράκη και ο Πέτρος Μαντούβαλος. Αυτή η συνέντευξη, εκτός από συνέντευξη αντιπαράθεσης, μπορεί ταυτόχρονα να χαρακτηριστεί ως *ενημερωτική συνέντευξη* (Clayman & Heritage, 2005: 95- 96) λόγω του θεσμικού ρόλου της συνεντευξιαζόμενης. Η Άννα Κανδαράκη, καθώς είναι κλινική ψυχολόγος και ειδική ψυχοθεραπεύτρια, συμμετέχει στη συνέντευξη ως εξειδικευμένη γνώστρια των ατομικών και κοινωνικών προεκτάσεων του γάμου και της τεκνοθεσίας από ομόφυλα ζευγάρια. Γίνεται, βέβαια, αντιληπτό κατά τη διάρκεια της συνέντευξης πως τοποθετείται θετικά στην ψήφιση του νομοσχεδίου (*υπέρμαχος*) (Clayman & Heritage, 2005: 97). Ο Πέτρος Μαντούβαλος είναι νομικός και τέως βουλευτής με το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας και δηλώνει ενάντιος στην ψήφιση του νομοσχεδίου. Η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της καθημερινής πρωινής ενημερωτικής εκπομπής «Σήμερα» στον τηλεοπτικό σταθμό ΣΚΑΪ.

Τέλος, στην πέμπτη και τελευταία τηλεοπτική συζήτηση η ομάδα απαρτίζεται από τους Γιάννη Πιτταρά και Γιώργο Γρηγοριάδη (συνεντευκτές) και τους Γρηγόρη Βαλλιανάτο και Ανδρέα Καραγιάννη (συνεντευξιαζόμενοι). Ο Γρηγόρης Βαλλιανάτος, δημοσιογράφος, σύμβουλος επικοινωνίας και ακτιβιστής της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας υποστηρίζει την ψήφιση του νομοσχεδίου. Από την άλλη, ο Καραγιάννης, νομικός και συντάκτης του διαδικτυακού εκκλησιαστικού ιστότοπου «Εκκλησία On Line», τίθεται κατά του νομοσχεδίου. Τη συζήτησή τους φιλοξένησε η πρωινή ενημερωτική εκπομπή «Οι Δεκατιανοί» του ΣΚΑΪ.

3.2³. «Ο Κυριάκος Μητσοτάκης στην ΕΡΤ για τα ομόφυλα ζευγάρια»⁴

Κεντρικό Δελτίο Ειδήσεων, ΕΡΤ, 10/01/2024

ΣΚ: Γιώργος Κουβαράς

ΣΜ: Κυριάκος Μητσοτάκης

Η ανάλυση ξεκινά με τη διαπίστωση πως παρόλο που πρόκειται για αμιγώς θεσμική και τυπική συνομιλιακή δραστηριότητα, ο ΣΚ σπεύδει στην αρχή της συνέντευξης να καλησπερίσει τον ΣΜ, να τον ευχαριστήσει για τη φιλοξενία και να του απευθύνει ευχές για τη νέα χρονιά, στις οποίες, μάλιστα, ο ΣΜ ανταποκρίνεται.

(1)

- 1 ΣΚ: → Κύριε Πρόεδρε καλησπέρα σας καλή χρονιά::.. .hh
Ευχαριστούμε που μας υποδέχεστε εδώ στο Μέγαρο Μαξίμου
γι' αυτή τη συνέντευξη στη δημόσια τηλεόραση.
- 2 ΣΜ: Καλή χρονιά:: και σ' εσάς κύ::ριε (.) Κουβαρά.

Ο χαιρετισμός αυτός στην αρχή της συνέντευξης προσδίδει έναν πιο οικείο τόνο στη διεπίδραση των συνομιλητών παρά τον απρόσωπο χαρακτήρα της επικοινωνιακής περιστασης (Clayman & Heritage, 2005: 80, 91-92) και αποδυναμώνει, τουλάχιστον σε αυτό το πολύ αρχικό σημείο, τη θεσμική τους υπόσταση. Παράλληλα, είναι χρήσιμο να σημειωθεί πως από το *άνοιγμα* της συνέντευξης απουσιάζει από την πλευρά του ΣΚ η αναμενόμενη προσφυγή στο συμπτωματικό ακροατήριο που διασφαλίζει τη διαμόρφωση της αίσθησης πως η συνέντευξη λαμβάνει χώρα προς πληροφόρηση του κοινού (στροφή του βλέμματος στην κάμερα, σύσταση του ΣΜ, παρουσίαση του θέματος) (Clayman & Heritage, 2005: 82).

Αναφορικά με την εισαγωγή του πολιτικού γάμου των ομόφυλων ζευγαριών στη συνομιλιακή ατζέντα, ο ΣΚ προβαίνει σε μία μακροσκελή τοποθέτηση στην οποία εμπεριέχεται μία *προεισαγωγική αναφορά* (Clayman & Heritage, 2005: 138) πριν τη διατύπωση των ερωτημάτων. Σε αυτήν, εκτός του θέματος (σειρά 4) ο ΣΚ τονίζει την καταλληλότητα του ΣΜ ως αρμοδίου να τοποθετηθεί για το ζήτημα (Clayman & Heritage,

³ Στους τίτλους των υποενοτήτων αξιοποιώ την επικεφαλίδα της συνέντευξης που επιλέχθηκε από την ομάδα αρχισυνταξίας του ραδιοτηλεοπτικού σταθμού.

⁴ Διαθέσιμη στον σύνδεσμο <https://www.youtube.com/watch?v=TXqr5gHx6uE>.

2005: 89) (σειρές 3-4) καθώς και έναν από τους κυριότερους *θεσμικούς παράγοντες* που διέπουν την ειδησεογραφική συνέντευξη και εξασφαλίζουν την ουδετεροφάνειά της: τη σπουδαιότητα του υπό συζήτηση θέματος για το μιντιακό ακροατήριο αλλά και τις/τους επαγγελματίες δημοσιογράφους που την παρακολουθούν (σειρές 2-3) (Clayman & Heritage, 2005: 92-93, 223).

Τέλος, ο ΣΚ επιλέγει στον πρόλογο του ερωτήματός του να αξιοποιήσει στρατηγική διαμόρφωσης ουδετεροφανούς στάσης *αναφερόμενος σε τρίτους* (σειρές 17-18) (Clayman & Heritage, 2005: 231), αλλά καταλήγει σε μία ερώτηση ολικής αγνοίας (σειρά 19) που ουσιαστικά περιορίζει το εύρος της απάντησης.

(2)

- 1 ΣΚ: Τώρα θέλω να έρθουμε στο θέμα το οποίο ξέρω ότι περιμένουν
2 πολύ οι τηλεθεατές μας σήμερα και το περιμένουνε και πολλοί:
3 → .hh συνάδελφοι δημοσιογράφοι με ρωτά:νε το'χετε ανοίξει (.)
4 εσείς ο ίδιος hhh το θέμα της ισότητας στο γάμο αυτό που λέμε
5 .hh (ε-) (.) στο δημόσιο διάλογο δικαίωμα των ομό[φυλων]
6 ζευγαριών στο γάμο=
7 ΣΜ: [Μμχμμ]
8 ΣΚ: =και στην τεκνοθεσία. hhh (.) Έχετε δεσμευτεί ότι θα το
9 νομοθετήσετε πριν τις εκλογές (.) θυμάμαι τις συνεντεύξεις σας,
10 .hh (.) και: (.) θέλω σήμερα να ξεκαθαρίσουν τα πράγματα
11 πρώ:τον: .hh (.) ΤΙ: ακριβώς σκοπεύετε να νομοθετήσετε .hh
12 >δηλαδή:< (.) θα δώσετε στα ομόφυλα ζευγάρια (.) ακριβώς (.)
13 ίσα δικαιώματα .h (.) με τα ετερόφυλα στο γάμο και στην
14 τεκνοθεσία; (0,8) .hh (.) Θα σας πω: ότι στην εκπομπή μου
15 προχθές το βράδυ δεν ξέρω αν είχατε την (.) ε:- (.) τύχη⁵ (.) την
16 ευκαιρία να την παρακολουθήσετε .hh ε:: (.) είχαμε ομόφυλα
17 → ζευγάρια και: (.) (ε-) νομικούς: οι οποίοι μας έλεγαν ότι δεν
18 → μπορεί .hh (.) να αποσυνδεθεί η τεκνοθεσία απ' το γάμο. (0,5)

⁵ Ο ΣΚ σε αυτό το σημείο προβαίνει σε μία *αυτοδιόρθωση* (self-correction κατά Schegloff, 1977) κατά τη διάρκεια της συνεισφοράς του. Ενδεχομένως θεώρησε υπεροπτικό από μέρους του να χαρακτηρίσει ως «τύχη» την παρακολούθηση της εκπομπής του.

19 → Ισχύει αυτό ή όχι;

Ενδεικτική της τήρησης του «πρωτοκόλλου» της συνέντευξης είναι η απάντηση του ΣΜ και, συγκεκριμένα, το χρονικό σημείο στο οποίο αυτή διατυπώνεται. Ειδικότερα, ο ΣΜ δεν παρεμβαίνει στην τοποθέτηση του ΣΚ πριν εκείνος καταλήξει σε ένα ευκρινές ερώτημα που σηματοδοτεί την ολοκλήρωση της προλογικής του αναφοράς. Αυτή του η στάση καταδεικνύει πως ο ΣΜ αναγνωρίζει και υιοθετεί το ανελαστικό πλαίσιο υπό το οποίο διενεργείται η συνέντευξη και, συγχρόνως, συμμετέχει στην τήρηση της αρχής της ουδετεροφάνειας που διασφαλίζεται μέσω της αναγνώρισης του συστήματος εναλλαγής συνεισφορών (ερώτηση-απάντηση) από τις/τους συνομιλήτριες/-τές (Clayman & Heritage, 2005: 139· Greatbatch, 1988· Schegloff, 1988).

(3)

- 1 ΣΜ: Μου κάνατε πολλά ερωτήματα και θα επιχειρήσω να: (.)
2 απαντή:σω σε όλα τα θέματα:, (.) αναγνωρί>ζοντας< απόλυτα
3 → .hhh (.) ότι αυτό είναι ένα θέμα το οποίο ενδιαφέρει:: (.) πο:λύ
4 την ελληνική: (.) ε κοινωνί:α, hhh ε:: (.) αφορά όμως (.) κά:ποιους
5 συμπολίτες μας (.) πά::ρα πολύ. (.) ((πλατάγιασμα γλώσσας)) Ε::
6 (.) και βέβαια (.) (π-) πρέπει να σας πω ((ακουμπά το στυλό στο
7 γραφείο)) ότι:: (.) στην ιεΡΑ:ρχηση (.) ε:: των θεμάτων που
8 αντιμετω>πί:ζει η ελληνική κοινωνία< σίγουρα >δεν είναι το<
9 πρώ:το θέ:μα=όμως: (.) είναι ένα θέμα το οποίο .hh (.) εγώ ό ίδιος
10 με δικιά μου πρωτοβουλία (.) το: έ::χω ανοίξει έχω ασχοληθεί
11 ((πλατάγιασμα γλώσσας)) (.) πάρα πολύ με το θέμα αυτό...

Αναφορικά με τη διατύπωση των ερωτημάτων, ως επαναλαμβανόμενο μπορεί να αξιολογηθεί εκ μέρους του ΣΚ το μοτίβο της διακοπής του ΣΜ με παράλληλη αξιοποίηση λέξεων ή φράσεων των συνεισφορών του ΣΜ και αντιθετικών ή επεξηγηματικών όρων (σημειώνονται με το σύμβολο → στα αποσπάσματα 4, 5, 6 και 7):

(4)

- 1 ΣΜ: → >[Δε μιλά]με εδώ πέρα ούτε για< εκκλησία:: ούτε
2 για:[:: .h στέ:]φανα::^ ε - το- (.) το λέω γιατί >ξέρετε<=
3 ΣΚ: [Αυτό:]
4 ΣΜ: =υπάρχει πάντα μία εικό:να ούτε για:: (.) ((πλατάγιασμα
5 γλώσσας)) ούτε για:::: (.) ρύζια ούτε για:: χεχε
6 [χε ούτε για κου- χεχεχεχε λοιπό:ν] (.) ΑΛΛΑ[: (.) το- το]
7 ΣΚ: → [ναι κατάλαβα .hh αλλά να σας πω:] [η εκκλησί:]α
8 επομένως (.) έ:χει ρό[:λο σε αυτή τη συζήτηση;]
9 ΣΜ: [Το λέω αυτό (.) το λέω αυ]τό γιατί: (.)
10 ((πλατάγιασμα γλώσσας)) Διότι εγώ καταρχάς σέβομαι απόλυτα
11 (.) ό:λες τις απόψεις[:

(5)

- 1 ΣΜ: → Θέλω να: (.) ωριμά:σει αυτή η συζήτηση στην κοινωνία .hh (.)
2 πρι:ν: (.) φέρω κάτι προς εισή:γηση (.) .h στο
3 υπουργι[κό συμβούλιο]
4 ΣΚ: → [Ναι αλλά (.) πό]σο καιρό θα δίνετε σε μία συζήτηση
5 → τέτοια για να ωριμά:σει διό:τι εδώ[: (.) αυτή η=
6 ΣΜ: [.hh ()]
7 ΣΚ: =συζήτηση γίνεται απ' τη προηγούμενη τετρα[ετία]

(6)

- 1 ΣΜ: → Αφορά πρωτίστως αυτά τα παιδιά τα οποία υπά:ρχουν
2 [ό:πως:-.
3 ΣΚ: → [Ακριβώς επειδή αφορά τα παιδιά που υπάρχουν αν μου=
4 ΣΜ: [Ναι.]
5 ΣΚ: =[επιτρέπετε αυτή τη διακοπή ναι.]
6 ΣΜ: [Ο::πως: >όμως να πω και κά:- να πω και κάτι ακόμα< ό::πως:
7 (.) .hh η ομοφυλοφιλία δεν είναι:: ε::

(7)

- 1 ΣΜ: → >Βλέπετε λοιπόν ό:τι:: οι κοινωνίες< (.) .hh προχωρού:ν
2 και πρέπει [να-].
3 ΣΚ: → [Ναι αλλά οι κοινωνίες προχωρούν (.) οι βουλευτές
4 σας προχωρούν μαζί με την κοινωνία:;

Η διακοπή του ΣΜ σε αρκετά σημεία της συνέντευξης μπορεί να εκληφθεί ως παραβίαση του συστήματος εναλλαγής συνεισφορών, ενώ τα σημεία στα οποία ο ΣΚ κάνει χρήση του αντιθετικού συνδέσμου «αλλά» μπορούν να ερμηνευτούν ως μία κεκαλυμμένη διαφωνία με την τοποθέτηση του ΣΜ. Οι τελευταίες συνομιλιακές πρακτικές του ΣΚ βάζουν την ουδετερότητά του ως ΣΚ. Ωστόσο, πρέπει να ληφθεί υπόψη πως η διακοπή δε συνεπάγεται απαραίτητως την πρόθεση του ατόμου να μονοπωλήσει τη συνομιλία και να καταργήσει τα συνομιλιακά δικαιώματα της/του ομιλούσας/-ούντος (Αρχάκης, 2006: 123· Makri-Tsilirakou, 1994: 405- 406· Tannen, 1990: 201-215). Αντίθετα, μπορεί, σε αυτή την περίπτωση, να γίνει αντιληπτή ως συνεργατική συνεισφορά που υποδηλώνει την επιθυμία του ΣΚ να προχωρήσει περαιτέρω τη συνέντευξη και να εμπλουτίσει την υπό συζήτηση ατζέντα αξιοποιώντας την απάντηση του ΣΚ. Σε αυτή την άποψη συνηγορεί το γεγονός ότι ο ΣΜ δεν εκφράζει δυσφορία ή κάποιο παράπονο (Βασιλοπούλου, 2014: 86). Αντίθετα, συγκρατεί τα παρενθετικά στον λόγο του ερωτήματα και επανέρχεται σε αυτά αργότερα.

Άξιο σχολιασμού, επίσης, είναι το παρακάτω απόσπασμα:

(8)

- 1 ΣΚ: Μία γυναίκα όμως μόνη της θα μπορεί να () χρησιμοποιήσει
2 υποβοηθούμενη [παρα:::-].
3 ΣΜ: [Μα μπορεί ήδη.]
4 ΣΚ: Μπορεί ήδη? [Το ξέρω αυτό
5 ΣΜ: [Όπως ((ενώ χαμογελούσε, απότομα αλλάζει ύφος
6 και σοβαρεύει)) δεν ξέρω α:ν το γνωρίζετε κύριε [Κουβαρ::ά:]=
7 ΣΚ: [Ναι.]
8 ΣΜ: =(.) .hh ε:: ή πόσοι τηλεθεατές μας το γνωρίζου:ν ε: .hh μία
9 γυναίκα μόνη μπορεί να υιοθε[τήσει.]=
10 ΣΚ: [Ναι.]

- 11 ΣΜ: → =(.) .hh Ένας Άντρας μόνος μπορεί να υιοθετήσει=ξέρετε από
12 πότε επιτρέπεται αυτό στην Ελλάδα; (1,0)
13 [Από το χίλια=
14 ΣΚ: [Από το χίλια εννιακόσια σαράντα πέντε αν δεν κάνω=
15 ΣΜ: =εννιακόσια σαράντα έξι.
16 ΣΚ: → =λά:- σαρά:ντα έξι. ((κουνάει καταφατικά το κεφάλι))

Στη σειρά 11 ο ΣΜ υποβάλλει ένα ερώτημα στον ΣΚ παραβιάζοντας την προβλεπόμενη ταξινόμηση των ρόλων. Πρόκειται, ωστόσο, για ένα ερώτημα μέσω του οποίου ο ΣΜ επιζητά την επιβεβαίωση του ΣΚ σε μία τοποθέτησή του που χαρακτηρίζεται από γεγονοτική ακρίβεια (η ψήφιση του νόμου για το δικαίωμα τεκνοθεσίας από μονογονεϊκές οικογένειες). Στην ουσία, ο ΣΜ επιδιώκει εμμέσως την έκφραση συμφωνίας εκ μέρους του ΣΚ, την οποία και επιτυγχάνει (σειρά 16). Πρόκειται, σύμφωνα με τους Heritage & Roth (1995, όπως αναφέρεται στο Γιαλαμούκη & Παυλίδου, 2018: 14), για την «ερώτηση προσθήκης», η οποία είναι ενδεικτική της προσπάθειας του ΣΜ να αποσπάσει την ταύτιση του ΣΚ.

Η οικοδόμηση της ουδετεροφάνειας είναι συνεργατικό εγχείρημα. Ως εκ τούτου, κρίνεται σημαντικό τόσο ο ΣΚ όσο και ο ΣΜ να υπακούει στους άγραφους νόμους που υπαγορεύονται για την επίτευξή της. Ο ΣΜ, συγκεκριμένα, φαίνεται να ενισχύει τον ουδετεροφανή ρόλο του ΣΚ στο ακόλουθο απόσπασμα:

(9)

- 1 ΣΜ: Είναι σημαντικό να μπορέσουμε να πείσουμε βουλευτές και
2 από άλλα κόμματα να το [ε:: να το ψηφίσουνε:].
3 ΣΚ: → [Ναι αλλά άκουσα χθες τον κύριο
4 → Ανδρουλά::κη (.) .h ο οποίος δήλωσε ότι (.) δε θα δέσει (0,4) το
5 Πασ::όκ (.) .hh τα παπούτσια της Κυβέρνησης: σ' αυτό το
6 θέ:μα:: >υπό την έννοια ότι δε θα σας διευκολύνει να περάσετε
7 το νομοσχέδιο< (.) χωρίς τη στήριξη των δικών σας
8 βουλευτώ:ν:
9 [τί λέτε εσείς γι' αυτό;]

- 10 ΣΜ: [Μου κάνει πά:::ρα πο]λύ εντύπωση την άκουσα και εγώ αυτή
11 την τοποθέτησ:η.

Ο ΣΚ προβαίνει σε μία προλογική επισήμανση πριν την υποβολή του ερωτήματος παραπέμποντας σε απόψεις τρίτων (εδώ του Ανδρουλάκη) (σειρά 3-4). Πρόκειται για δημοφιλή πρακτική εκ μέρους του εκάστοτε ΣΚ προκειμένου να αποφύγει ο ίδιος την έκφραση μίας διαπίστωσης που θα μπορούσε να απειλήσει την ουδετεροφανή του θέση (Clayman & Heritage, 2005: 198- 201). Ο ΣΜ, αναγνωρίζοντας την πρακτική αυτή εκ μέρους του ΣΚ, επιβεβαιώνει την τοποθέτηση του Ανδρουλάκη και την αξιοποιεί στην απάντησή του.

Το μοτίβο αυτό επαναλαμβάνεται αλλά με αντίστροφη αυτή τη φορά κατεύθυνση στο παρακάτω απόσπασμα:

(10)

- 1 ΣΚ: Πό:::σο χρόνο θα δώσετε σ' αυτό τον διάλογο εσείς ο ίδιος πριν
2 → μου επικαλεστήκατε έ:::να πολύ:: ωρ:- χαρακτηριστικό:
3 παράδειγμα (.) .hh και πολύ μ::εγάλο παράδειγμα που νομίζω
4 → καλά:: κάνατε και κοιτάξατε τον κόσμο στα μάτια και τον
5 ρωτήσατε::

Ο ΣΚ (αν και πλήττει τη δική του ουδετεροφανή θέση επικροτώντας τη στάση του ΣΜ) ενδυναμώνει την ουδετεροφάνεια προγενέστερης συνεισφοράς του ΣΜ, ο οποίος με άμεσο και παραστατικό τρόπο απευθύνθηκε στο μιντιακό ακροατήριο, υπενθυμίζοντας πως η συνομιλία αυτή αφορά εκείνο. Ας σημειωθεί ότι στο απόσπασμα 10 (σειρά 2) καταγράφεται ένα ακόμη σημείο αυτοδιόρθωσης εκ μέρους του ΣΚ.

(11)

- 1 ΣΜ: Και ρωτώ:: ειλικρ:- ((στρέφει το βλέμμα προς την κάμερα)) και
2 → κοιτάω στα μάτια ό::λους αυτούς που μπορεί να είχαν .hh
3 κάποια επιφύλαξη για το θέ:::μα (0,5) αυτό.

Καταλήγοντας, επανερχόμαστε στον ΣΚ και τις επιλογές εκείνες που άλλοτε ισχυροποιούν την ουδετεροφάνεια των συνομιλιακών του πρακτικών και άλλοτε την αποδυναμώνουν. Στην πρώτη κατηγορία μπορεί να συμπεριληφθεί η συνεισφορά του στο παρακάτω απόσπασμα:

(12)

- 1 ΣΚ: Ναι αλλά υπάρχει ο κίνδυνος αν δε σας βοηθήσει η
2 αντιπολίτευση (.) .hh να μην περάσει αυτό το νομοσχέδιο:: (.)
3 → Εκεί τί θα πείτε σ' αυτούς τους ανθρώπους οι οποίοι:
4 περιμένουν να περάσει ένα τέτοιο νομοσχέδιο με δική σας
5 πρωτοβουλία που το πιστεύετε εδώ το έχετε πει καθαρά::.

Στη σειρά 3 ο ΣΚ υιοθετεί τον ρόλο του «εκπροσώπου του λαού» και «νομιμοποιεί» το ερώτημά του (Clayman & Heritage, 2005: 221-223) μετριάζοντας, την ίδια στιγμή, την επιθετικότητα του περιεχομένου του. Από την άλλη, ο ΣΚ, σε δεκάδες σημεία των συνεισφορών του ΣΜ⁶, προβαίνει σε λεκτικές ή φωνητικές δηλώσεις όπως «ναι», «μάλιστα», «μχμμ», «ακριβώς», οι οποίες δύναται να ερμηνευθούν ως: α) υπόρρητες εκφράσεις συμφωνίας με τις θέσεις του ΣΜ (Clayman & Heritage, 2005: 130, 158), β) απόπειρες του ΣΚ να τερματίσει τη συνεισφορά του ΣΜ, ώστε να περάσει σε επόμενη ερώτηση (Poulios, 1999: 43-44) και γ) ως «εξακολουθητικές πράξεις λόγου» (Schegloff, 1982 όπως αναφέρεται στο Clayman & Heritage, 2005: 143), δηλαδή, ενδείξεις αναγνώρισης πως ο ΣΜ δεν έχει ολοκληρώσει τη συνεισφορά του.

⁶ Ενδεικτικά: 2:33, 4:40, 5:23, 6:05, 6:35, 6:50, 7:24, 8:57 κ.α.

3.3. «Εισάγεται σήμερα στις επιτροπές της Βουλής το νομοσχέδιο για τα ομόφυλα ζευγάρια: η Ντόρα Μπακογιάννη στην τηλεόραση του ANT1 με τον Γιώργο Παπαδάκη και Μαρία Αναστασοπούλου»⁷

Πρωινή εκπομπή «Καλημέρα Ελλάδα», ANT1, 05/02/2024

ΣΚ: Γιώργος Παπαδάκης

ΣΜ: Ντόρα Μπακογιάννη

Οι Clayman & Heritage (2005: 91) σημειώνουν πως στις ειδησεογραφικές συνεντεύξεις που πραγματοποιούνται σε πρωινές τηλεοπτικές εκπομπές είναι σύνηθες να διεξαχθεί ένας σύντομος χαιρετισμός ανάμεσα στις/στους συμμετέχουσες/-οντες. Ο ακόλουθος, όμως, χαιρετισμός ανάμεσα στην Μπακογιάννη και τον Παπαδάκη ενέχει περισσότερα στοιχεία οικειότητας από έναν τυπικό χαιρετισμό ευγένειας:

(13)

- 1 ΣΚ: Καλημέρα σ:ας: κυρί:α Μπακογιάννη:.
- 2 ΣΜ: Καλημέρα σας χρόνια πολλά κύριε Παπαδά:κη
- 3 → [να σας χαιρόμαστε: ό:λοι οι μεγάλοι άνδρες] την ίδια=
- 4 ΣΚ: [Σας ευχαριστώ πολύ. (0,5) Σ:ας ευχαριστώ:] ((χαμογελά))
- 5 ΣΜ: =μέ::ρ:α::.

Ιδίως η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου από την Μπακογιάννη («να σας χαιρόμαστε») και το ακόλουθο σχόλιο που ενισχύει το θετικό πρόσωπο του ΣΚ («όλοι οι μεγάλοι άνδρες») (Brown & Levinson, 1987:61) υποδηλώνουν έναν βαθμό οικειότητας που θα μπορούσε εξαρχής να θέσει σε κίνδυνο τη θεσμικότητα των ρόλων των συνομιλητριών/-τών και εν τέλει την ουδετεροφάνεια της συνέντευξης. Πρόκειται επί της ουσίας για συνομιλιακή

⁷ Διαθέσιμη στον σύνδεσμο:

https://www.google.com/search?sca_esv=1ac063025a92ebf4&sxsrf=ACQVn095srxrzmnd3ER_K4wX4MhQT4hWzKA:1712826443124&q=%CE%A3%CE%A5%CE%9D%CE%95%CE%9D%CE%A4%CE%95%CE%A5%CE%9E%CE%97+%CE%9C%CE%A0%CE%91%CE%9A%CE%9F%CE%93%CE%99%CE%91%CE%9D%CE%9D%CE%97+%CE%9D%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%91+%CE%93%CE%99%CE%91+%CE%9F%CE%9C%CE%9F%CE%A6%CE%A5%CE%9B%CE%91&tbm=vid&source=lnms&prmd=nivbz&sa=X&ved=2ahUKewiy6dDd57mFAxUQVvEDHSLnBiMQ0pQJegQICBAB&biw=1536&bih=695&dpr=1.25#fpstate=ive&vld=cid:ffca70ca,vid:TcwjKtNEEM,st:0

δραστηριότητα που θα αναμέναμε σε μία καθημερινή συνομιλία και όχι σε ένα θεσμικό συνομιλιακό είδος όπως αυτό της συνέντευξης (Clayman & Heritage, 2005: 90- 91).

Στη συνέχεια, παρατηρείται ότι ο ΣΚ προβαίνει σε μία μεγάλης έκτασης και σύνθετη ερώτηση που περιλαμβάνει ένα σαφώς ευδιάκριτο προλογικό μέρος στο οποίο επισημαίνεται ο αμφιλεγόμενος χαρακτήρας του υπό συζήτηση θέματος, όχι μόνο για το κοινωνικό σύνολο αλλά και για το πολιτικό σώμα (σειρές 2-3). Με αυτόν τον τρόπο τονίζεται εμμέσως και η βαρύτητα του προς συζήτηση ζητήματος για το συμπτωματικό ακροατήριο.

Έως αυτό το σημείο (σειρά 3), συνεπώς, ο ΣΚ αξιοποιεί στρατηγικές ουδετερότητας. Στη συνέχεια, ωστόσο, η εισαγωγική τοποθέτησή του πριν τη διατύπωση του ερωτήματος αποκτά πιο προσωπική και επιθετική χροιά (χρήση α' πληθυντικού προσώπου) και το ερώτημα καθαυτό εμπεριέχει τρία εμφανή χαρακτηριστικά: α) ο ΣΚ υιοθετεί τον ρόλο του «συνηγόρου του διαβόλου» για να προφυλάξει το ουδετεροφανές του πρόσωπο, β) μέσω της οικοδόμησης του ερωτήματος *μεταφέρει την προτίμησή του* ως προς την απάντηση και γ) διατυπώνει μία ερώτηση εξωτερίκευσης γνώμης, παρά ένα τυπικό ερώτημα (σειρές 9-10, 16-17) (Clayman & Heritage, 2005: 27, 178, 237, 276). Μάλιστα, σπεύδει ο ίδιος να παραδεχτεί ότι υπέβαλε ένα «προβοκατόρικο ερώτημα» (σειρά 25).

(14)

- 1 ΣΚ1: Πάμε τώρα στο:: (.) ε:- θέμα που έχει απασχολήσει την
2 κοινωνία .hh (.) έ::χει .hh ε:- διχά::σει (.) (ε) την κοινωνία::
3 → .hh (.) α:: (.) α::λλά και το κόμμα σας. (.) Υπάρχει ένας >πολύ
4 μέγας< αριθμός βουλευτώ::ν (.) του κόμματός:: σας .hhh (.)
5 ε:- που προτί::θεται ε:- ή να=απέχει ή να καταψηφίσει το
6 νομοσχέδιο για τα ομόφυλα ζευγάρια. .hhh Όταν λοιπό::ν
7 υπάρχουν σαράντα:: (.) τριάντα:: (.) πενήντα:: (.) .hh
8 βου:λευτές: (0,5) .hh αντιλαμβάνά::νεστε ό::τι >δεν μπορούμε να
9 → τα βάλουμε με την κοινωνία αν έχει διαφορετική άποψη< (1,0)
10 → γιατί εδώ σου λέει μισό λεπτό .(1,0) >Είναι πενήντα βουλευτές
11 του κυβερνώ:ντος κόμματος οι:: οποί::οι< διαφωνούν και
12 ΜΑΛΙστα και με ΚΟ::στος κά:ποιοι από αυτούς να υποστούν
13 τις συνέπειες: (.) .hh Να έχουνε μία δυσμενή αντιμετώ::πιση::

- 14 (.) .hh κάποιοι υπουργοί να φεύγανε απ' τα υπουργεί:::α:: τους
15 hh ά::ρα δεν είναι και η κοινωνία (.) τσ ε:- δικαιολογημένη να
16 λέει, (.) ότι κοίταξε να δεις:: (.) .hh λένε για μας: (.) ότι έχουμε
17 αναχρονιστικές αντιλήψεις (.) και δεν μπορούν να
18 → συμμαζέψουν τους δικούς τους βουλευτές.
19 ΣΜ1: Πφ:: ((γελάει)) Πρώτα πρώτα κανείς δε λέει ότι έχουν
20 → αναχρονιστικές [αντιλήψεις].
21 ΣΜ2: [χε χε] το περίμενα γι' αυτό έκανα
22 [προβοκατο::=
23 ΣΚ1: [Ε::μα ναι γιατί κανένας δε λέει τέτοιο πράμα]
24 ΣΜ1: =προβακατόρικη ερώτηση.]
25 ΣΜ2: Δεν υπάρχει χώρα στην οποία να ψηφίστηκε αυτός ο νόμος και
26 να μην υπήρξε:: (.) ο ί:- η ί:δια κατάσταση- ο ίδιος διχασμός.
27 (.) .hhh Διότι αυτός ο νόμος αγγίζει: τα πρό:τυπα:: (.) >τον
28 τρόπο με τον οποίο σκεφτόμαστε< (.) και <πολύ λίγοι
29 άνθρωποι έχουν εμβαθύ::νει> >τί ; >τί ; πραγματικά λέει αυτό
30 το νομοσχέδιο<.

Η ΣΜ σεβόμενη τον κανόνα εναλλαγής των συνεισφορών επιτρέπει στον ΣΚ να ολοκληρώσει την προλογική του τοποθέτηση συγκρατώντας μία ενδεχόμενη δήλωση αντίρρησης σε προγενέστερο σημείο μέσω διακοπής (σειρά 20) (Clayman & Heritage, 2005: 139, 141, 147, 230). Αξιοποιεί, δε, την εισαγωγική αναφορά του ΣΚ για να προβεί σε μία γενίκευση σχετικά με τον «διχασμό» που ανέφερε, ενώ εκφράζει με έκδηλο τρόπο τη διαφωνία της για τον ισχυρισμό του ΣΚ σε σχέση με τις «αναχρονιστικές αντιλήψεις» της κοινωνίας.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και οι συνεισφορές του ΣΚ στα επόμενα αποσπάσματα:

(15)

- 1 ΣΜ: Είναι μία καθαρά αστική υπόθεση.
2 ΣΚ: → Η ένσταση πάνω σε αυτό όχι .hh (.) ακραίων τοποθετήσεων
3 → <αλλά (.) κάποιων:: (.) τοποθετήσεων: (.) οι οποίες
4 → εκφρά:ζονται έτσι (.)> τσ: πολύ ήπια >και πολύ πολιτισμένα<

- 5 → (1) λένε. (1) Ότι >πάνω σε αυτό που είπατε< ό::τι λέ::τε για το
6 δικαίωμα που έχει αυτό το ζευγάρι [των ομοφυλό]φιλων=
7 ΣΜ: [όχι δε λέω για το ζευγάρι] [λέω για το δικαίωμα που έχει] ΤΟ
8 ΠΑΙΔΙ:::. ΤΟ ΠΑΙΔΙ έχει δικαιώματα.
9 ΣΚ: [=για το δικαίωμα του παιδιού (.)] το παιδί

(16)

- 1 ΣΜ: Έχουνε γίνει δύο έρευνες (.) Η μία στην Αυστραλία και η άλλη
2 στην Αγγλία. (.) Δεν έχουμε (.) μεγά::λα δείγματα. (.) Αλλά:
3 αυτά:- αυτές οι δύο έρευνες είναι από πολύ αξιόπιστες:: ε::
4 ερευνητι[κές::] (.) πανεπιστημιακές::ς-
5 ΣΚ: → [Η ερώτησή μου είναι για να έχω απαντήσεις δεν είναι
6 οι απόψ[εις μου]¹. (.) Είναι=
7 ΣΜ: → [Όχι όχι όχι (.) ναι ναι]
8 ΣΚ: =οι ερωτήσεις .hh για να έχουμε τις απαντήσεις τις δικές σας.

(17)

- 1 ΣΚ: → Εγώ :- εγώ σας λέω τις ενστάσεις που διατυ[πώνουν]=
2 ΣΜ: [Το παιδί=
3 ΣΚ: → =από την άλλη πλευρά για να έχουμε ερωτήσεις.

Στο απόσπασμα 15 (σειρές 2-5) και στο απόσπασμα 17 (σειρά 1, 3) ο ΣΚ, προκειμένου να αποσοβήσει την πιθανότητα να του αποδοθούν ως δικές του οι «ενστάσεις» επί των θέσεων της ΣΜ και τελικά να αμφισβητηθεί η αντικειμενικότητά του, κάνει στην εισαγωγή του λόγο για «ακραίες τοποθετήσεις» και την «άλλη πλευρά» χωρίς, βέβαια, να κατονομάζει την προέλευση των τοποθετήσεων στο απόσπασμα 15 ή τα πρόσωπα που απαρτίζουν την «άλλη πλευρά» στο απόσπασμα 17. Κάνει χρήση, δηλαδή, της λεγόμενης κατά Clayman & Heritage (2005: 198-201) «τρίτης πλευράς».

Παρόμοιο μοτίβο αλλά με πολύ πιο έντονο αποτύπωμα παρατηρείται και στο απόσπασμα 16 (σειρά 5). Ο ΣΚ, χωρίς να είναι απαραίτητο αφού δεν προηγήθηκε από την ΣΜ κάποιου είδους αμφισβήτηση της ουδετερότητάς του ή της ιδιότητας του ερωτώντος, τονίζει τον συνομιλιακό και θεσμικό του ρόλο. Τοποθετεί, δηλαδή, τον εαυτό του σε θέση άμυνας, χωρίς αυτό να είναι αναγκαίο. Αξίζει να σημειωθεί πως αυτή η επιλογή εκ μέρους του ΣΚ

έχει ως αποτέλεσμα την «εγκατάλειψη της ουδετεροφανούς στάσης, που είναι το σήμα γνησιότητας του επαγγελματία συνεντευκτή» (Clayman & Heritage, 2005: 188). Από την άλλη, η ΣΜ, θέλοντας να μετριάσει την (αδικαιολόγητη) ανησυχία και αίσθηση απειλής που βιώνει ο ΣΚ, τον καθησυχάζει επιβεβαιώνοντας τον ισχυρισμό του (σειρά 7).

Άξιες σχολιασμού είναι οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η ΣΜ παραβιάζει τους συνομιλιακούς κανόνες της ειδησεογραφικής συνέντευξης.

(18)

- 1 ΣΜ: =εδώ δε μιλάμε για το πώς θα ήταν μία ιδεατή κοινωνία:: (.)
- 2 Μιλάμε για το ποια είναι η πραγματικότητα σήμερα. .hhh Σ::
- 3 ά::ρα :- ά:κουσα άλλες τ:- την επιχειρηματολογία περί της
- 4 πυρηνικής οικογένειας (.) μπράβο και εγώ είμαι μεγά::λος
- 5 οπαδός της πυρηνικής οικογένειας θα:ύμα. (.) Υπάρχει
- 6 → σήμερ:α: μονογονεϊκή οικογέ:νεια;
- 7 ΣΚ: Βεβαίως ναι.=
- 8 ΣΜ: =Ωραία. (1,0) Υπάρχουνε διαζευγμένοι άνθρωποι που
- 9 [μεγαλώνουν]=
- 10 ΣΚ: [Βεβαίως=
- 11 ΣΜ: → =μόνοι τους [τα παιδιά τους;]
- 12 ΣΚ: =σε πολύ μεγάλο ποσοστό:.
- 13 ΣΜ: → Υπάρχουνε γυναίκες που ν:- μεγαλώνουν μόνες τους παιδιά;=
- 14 ΣΚ: =Σε πάρα πολύ μεγάλο ποσοστό. ((κουνάει καταφατικά το
- 15 κεφάλι))

(19)

- 1 ΣΚ: Πώς όμως θα αντιμε[τωπιστεί]=
- 2 ΣΜ: [Ορίστε.]
- 3 ΣΚ: =αυτό το παιδί (1,5) από την μερίδα εκείνη της κοινωνί:ας (.)
- 4 η οποία είναι είπαμε- είναι διχασμένη?
- 5 ΣΜ: → Πώς αντιμετωπίζεται σήμερα; (1,0) Το παιδί αυτό υπάρχει
- 6 κύριε Παπαδάκη.

Ξεκινώντας από τη ΣΜ, στο απόσπασμα 19 (σειρά 5) η τελευταία απαντά με ερώτηση στην ερώτηση του ΣΚ αθετώντας τους διαδραστικούς κανόνες και τον κυριότερο από τους όρους της ειδησεογραφικής συνέντευξης που εξασφαλίζουν την ουδετεροφάνειά της: τον ρόλο των συμμετεχουσών/-όντων. Πρόκειται για μία ερώτηση «άμυνας» και υπεκφυγής του ερωτήματος του ΣΚ (Clayman & Heritage, 2005: 307), η οποία, πράγματι, σημειώνει επιτυχία δεδομένης της αμυντικής απόκρισης του ΣΚ (βλ. απόσπασμα 17).

Παρόμοια παραβίαση των συνομιλιακών ρόλων διαπιστώνεται κατ' επανάληψη στο απόσπασμα 18 (σειρές 6, 11, 13), με τη διαφορά ότι αυτές οι ερωτήσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως ερωτήσεις προσθήκης (βλ. ενότητα 3.2.) που στόχο έχουν την απόσπαση επιβεβαίωσης από τον ΣΚ και τη συνέχιση της συλλογιστικής πορείας της ΣΜ. Καταληκτικά, ενώ θα μπορούσε να συναχθεί ως τώρα -με σχετική ασφάλεια- το συμπέρασμα ότι ο ΣΚ έχει εν πολλοίς καταφέρει να διαφυλάξει την ουδετεροφάνεια των συνεισφορών του (ενδεικτικά: αποφεύγει τις διακοπές, δε διατυπώνει επιθετικά ερωτήματα, δεν κάνει χρήση λεκτικών ή φωνητικών δηλώσεων κατά τη διάρκεια των απαντήσεων της ΣΜ που θα μπορούσαν να ερμηνευθούν ως έμμεση συμφωνία), η ανάλυση των παρακάτω αποσπασμάτων συνηγορεί υπέρ της επανεξέτασης του παραπάνω συμπεράσματος.

(20)

1	ΣΜ:	Ο τρόπος με τον οποίο θα <u>πεί</u> σουμε
2		τις οικο[γένειες (1.0) όπου χρειάζεται]
3	ΣΚ:	[και δεν έρχεται το:: ζ:- τ:- το::] νομοσχέδιο να το ⁸
4		λύσει γιατί [κάποιοι ισχυρίζονται]=
5	ΣΜ:	[ό::χι βέ::βαια]=
6	ΣΚ:	=[και αυ <u>τό</u>]=
7	ΣΜ:	=[προς Θεού::]=
8	ΣΚ: →	=[εδώ: θα πάρω θέση ε:: για όνομα του Θεού (.).
9	ΣΜ:	=[Δεν έχει <u>καμία</u> σχέση το νομο[σχέδιο]
10	ΣΚ:	[Καμία.]

⁸ Αναφέρεται στο δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας.

(21)

- 1 ΣΚ: → Και εδώ είναι η άλλη ένστασ:η >και θα έρθουμε σε εσένα
2 Φώφη<εδώ είναι η άλλη ένστασ:η. (.) .hh Δεν είδα να κόπτεται
3 κάποιος όμως για αυτά τα οποία αναφέρετε:: =
4 ΣΜ: → =Α::: όχι. [Δεν ε::-]
5 ΣΚ: [Για τις μονογονε:-] - Όχι εσ[είς.(.)=
6 ΣΜ: → [Αυτό ε:- όχι ναι σε
7 → εμένα σας παρακαλώ γιατί έχω βαρεθεί να μιλά:ω.]
8 ΣΚ: → =[Όχι εσείς. (.) Στη:- όχι δε δε δε δεν το λέω] για σας! Δεν το
9 → λέω για σας! .hh Η στήριξη που υπάρχει από το κράτος (.) .hh
10 για τη μονογονεϊκή οικογένεια=για τη γυναίκα που μεγαλώνει
11 μόνη της το παιδί=ή για τον άντρα που μεγαλώνει μόνος το
13 παιδί >γιατί δεν υπάρχει πατέρας δεν υπάρχει μητέρα...

(22)

- 1 ΣΚ: → Εγώ χαίρομαι τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζετε εσείς το
2 → θέμα .hhh από την πρώτη στιγμή (.) .hh μη:: υπολογίζοντας και
3 → στο προσωπικό κόστος. .hh Βγήκατε και είπατε ανοιχτά:: γιατί
4 το ψηφίζω γιατί το στηρίζω (.) έτσι? .hh
5 [Ε όταν:: ό:ταν έτσι .hh ακριβώς.]
7 ΣΜ: [Καλά εγώ δε μασάω τα λόγια μου ως γνωστόν]
8 ΣΚ: Όταν λοιπόν έρχεται ένας άνθρωπος και λέει=γιατί δεν το
9 ψηφίζω: .hh και τί υποστηρίζω .hh και μετά λέει απέχω (.) είναι
10 στρίβειν διά του αρραβώνος...

Στο απόσπασμα 20 (σειρά 8) ο ΣΚ δηλώνει εκ προοιμίου πως θα εκφράσει προσωπική άποψη και αμέσως μετά διαφωνεί ανοιχτά με τη θέση ότι το νομοσχέδιο θα συμβάλει στη μείωση του δημογραφικού προβλήματος της Ελλάδας, συντασσόμενος, παράλληλα, με την άποψη της ΣΜ. Στα επόμενα δύο αποσπάσματα, είναι εμφανής από μέρους του η ενίσχυση του θετικού προσώπου της ΣΜ που ως πρακτική ευγένειας, εξυπηρετεί τον κατευνασμό της επικείμενης διαφωνίας (Poullos, 1999: 101-103). Στο απόσπασμα 21 (σειρές 8-9) αυτή του

η τακτική εξυπηρετεί τον μετριασμό της έντονης διαφωνίας που εκφράζει η ΣΜ (σειρές 6-7). Παραμένει, όμως, πολύ προσωπικός ο τόνος του ΣΚ για το αυστηρά τυπικό πλαίσιο που ορίζει μία ειδησεογραφική συνέντευξη. Στο απόσπασμα 22 και τις σειρές 1-3 καταγράφεται μία εντέχνως σχεδιασμένη στρατηγική κίνηση μετριασμού του ΣΚ (Poullos, 1999: 86-87) που συνιστά σκέλος της προεισαγωγικής του αναφοράς για να καταλήξει σε μία τοποθέτηση (και όχι ένα ερώτημα) που ενδεχομένως θα προκαλέσει την αντίδραση της ΣΜ. Στις παραπάνω περιπτώσεις, επομένως, παραβιάζεται η προβλεπόμενη κατανομή των αρμοδιοτήτων των συμμετεχουσών/-όντων και πλήττεται η ουδετερότητα του ΣΚ.

3.4. Μητροπολίτης Πειραιώς: «Δεν μπορείς να είσαι μέλος της εκκλησίας και να είσαι ομοφυλόφιλος.»⁹

Πρωινή εκπομπή «Οι αταίριαστοι», ΣΚΑΪ, 31/01/2024

ΣΚ1: Χρήστος Κούτρας

ΣΚ2: Γιάννης Ντζούνος

ΣΜ: Μητροπολίτης Πειραιώς Σεραφείμ

(23)

- 1 ΣΚ1: Καλημέρα Σεβασμιώ:τατε.
- 2 ΣΜ: .hh Καλημέρα κύριε Κούτρα καλημέρα κύριε Ντζούνο::
- 3 → hh (.) είμαι ευγνώμων για την πρόσκλησ:ή σ:ας:: στον
- 4 → πολύ φιλικό σταθμό του ΣΚΑ::I: (.)=
- 5 ΣΚ1: Εμείς.
- 6 ΣΜ: =που εβρίσκεται εντός των ορίων της Μητροπόλεως μας
- 7 και της πόλεως μας.

(24)

⁹ Διαθέσιμη στον σύνδεσμο: https://www.youtube.com/watch?v=TNWhF2i_p8U&t=324s.

- 1 ΣΜ: → .hhh Ευχαριστώ για την τιμή της προσκλήσεως
2 → το=επαναλαμβάνω: διότι μου δίδεται η ευκαιρία να .h
3 βάλω κάποια πράγματα στη::ν σωστή τους ε: θέση. (.) .hh
4 Ε::: καταρχάς θα πρέπει να σας πω::: ό::τι (.) .hh ο κύριος
5 Σκέρτσος (.) ο:: εξοχότατος υπου[ργός]

Αρχικά, παρατηρείται ότι ο χαιρετισμός ανάμεσα στους συνομιλητές δεν απουσιάζει ούτε σε αυτή την τηλεοπτική συνέντευξη. Ιδίως λόγω της φύσης της εκπομπής (πρωινή) μπορεί να θεωρηθεί και αναμενόμενος (Clayman & Heritage, 2005: 91). Εντύπωση, ωστόσο, προκαλούν οι συνεισφορές του ΣΜ (σειρές 3-4 στο απόσπασμα 23 και σειρές 1-2 στο απόσπασμα 24) λόγω της υπερβάλλουσας, ενδεχομένως, και περιττής -δεδομένης της φύσης της επικοινωνιακής πράξης- ευγένειας που εκφράζουν («ευγνώμων», «πολύ φιλικό», «τιμή της προσκλήσεως», επανάληψη). Αυτή του η προσέγγιση θα μπορούσε να εξηγηθεί ως προσπάθεια εδραίωσης ενός θετικού κλίματος στη συζήτηση δεδομένης της αντιπαράθεσης που πρόκειται να εγείρουν οι απόψεις του.

Η αντιπαράθεση ανάμεσα στους συνομιλητές εκδηλώνεται σχετικά γρήγορα, ενώ εμφανής είναι η διαφοροποίηση ανάμεσα στις αντιδράσεις των δύο ΣΚ. Αναλυτικότερα (σειρές 8, 10-11), ο ΣΚ2 προβαίνει σε μία κατά μέτωπο αμφισβήτηση των απόψεων του ΣΜ, επικαλούμενος, βέβαια, ένα επιχείρημα με γεγονотική ακρίβεια¹⁰ (την απουσία επιστημονικών ερεισμάτων στην άποψη ότι η ομοφυλοφιλία συνδέεται με την εκδήλωση καρκίνου). Αυτή του η στάση, και ιδίως η παραβίαση του συστήματος εναλλαγής συνεισφορών -λόγω της διακοπής του ΣΜ- και του θεσμικού του ρόλου (δεν υποβάλλει ερώτημα) θέτει σε κίνδυνο την ουδετεροφάνειά του (Clayman & Heritage, 2005: 166· Heritage: 2003· Poullos, 1999: 91-93)

¹⁰ Η αξιοποίηση επιχειρημάτων με γεγονотική ακρίβεια και επαληθευτική ισχύ κατά την υποβολή ερωτήσεων (και όχι στην έκφραση άποψης) αποτελεί στρατηγική ενίσχυσης ουδετερότητας (βλ. υποενότητα 2.1.2.)

(25)

- 1 ΣΜ: Αν πληκτρολογήσετε στο Google στη Google ομοφυλοφιλία (.)
2 καρκίνος ((ο ΣΚ1 χαμογελάει και ταυτόχρονα τοποθετεί το
3 δάχτυλο στα χείλη του προκειμένου να αποκρύψει αυτή του
4 την αντίδραση)) θα σας βγάλει μελέτες που λέει φοβερά
5 πράγματα γιατί δεν μπορείς να παραχρ:- να κάνεις παράχρηση
6 των σωματικών οργάνων χωρίς κόσ:τος:: ?
7 ΣΚ2: → Μα δεν έχουν [επί:- αποδειχθεί όμως επιστημονικά]=
8 ΣΜ: [Επομένως η ομοφυλοφιλία δεν είναι:~]
9 ΣΚ2: → =Σεβασμιώτατε με συγχωρείτε αυτά δεν έχουν αποδειχθεί .hh
10 → [ε:επιστημονικά έτσι, παρακαλώ]
11 ΣΜ: [Με συγχωρείτε >με με συ:- συγχωρείτε με συγχωρείτε<]

Αξία σχολιασμού είναι και η στάση του ΣΚ1. Κατά τη διάρκεια της συνεισφοράς του ΣΜ στο απόσπασμα 25 αλλά και κατά τη διάρκεια της αντιπαράθεσης ανάμεσα στον ΣΚ2 και τον ΣΜ, καταβάλλει μεγάλη προσπάθεια να συγκρατήσει μία λεκτική αντίδραση που υποθετικά θα καθιστούσε επισφαλής τη διατήρηση ουδετεροφανούς στάσης. Ενώ ανοίγει τα χείλη του (κάτι που δείχνει ότι προτίθεται να μιλήσει), αμέσως αρχίζει να χαμογελά, ενώνει τα χέρια του μπροστά στο πρόσωπο για να τρίψει τις κόγχες των ματιών του και συνοφρυώνει το μέτωπό του. Για την/τον τηλεθεάτρια/-τή αυτή του η αντίδραση φανερώνει από μέρους του έκπληξη (Ekman & Friesen, 2003: 7, 35-38), αποδοκιμασία ή και την εντύπωση ότι όσα ακούει του φαίνονται φαιδρά.

Την ίδια στάση σώματος διατηρεί και στις επόμενες συνεισφορές (απόσπασμα 26), ενώ η έκφραση απογοήτευσης κλιμακώνεται με το κλείσιμο των ματιών και τη διατύπωση ενός χαμηλόφωνου σχολίου προς τον ΣΚ2 που συνιστά καταφανή παραβίαση των συνομιλιακών αρχών μίας συνέντευξης και παραπέμπει σε συνομιλιακή πρακτική καθημερινής ομιλίας (σειρά 4):

(26)

- 1 ΣΚ2: Τώρα Σεβασμιώτατε καταλαβαίνετε (.) δεν πρόκειται για
2 μι[κρόβιο].
3 ΣΜ: [Κοιτάζτε] .hh για [για την εκκλησί:α= για την
4 ΣΚ1: → [Άλλο πράγμα λέει (1,0) άλλο λέει.]
5 ΣΚ2: [Ναι.]
6 ΣΜ: =εκκλησία είναι μία (.) .hh αμαρτία η [οποία]=
7 ΣΚ2: [Ναι.]
8 ΣΜ: =κολάζεται από τον νόμο του [Θεού.]
9 ΣΚ1: [>Μάλιστα<].

Ο ΣΚ1 στρέφει το βλέμμα και το άνω μέρος του κορμού του προς τον ΣΚ2 (ενόσω εκείνος διαφωνεί με τον ΣΜ) και με το χαμηλόφωνο εκφώνημα: «Άλλο πράγμα λέει, άλλο λέει», ενδεχομένως επιχειρεί -από μία προσέγγιση- να κάμψει την αντιπαράθεση ανάμεσα στους δύο συνομιλητές απευθυνόμενος στον συνάδελφό του για να του εξηγήσει ότι έχει εκλάβει εσφαλμένα την τοποθέτηση του ΣΜ.

Στο ακόλουθο απόσπασμα ο ΣΜ διατυπώνει ερωτήματα παρακάμπτοντας τον συνομιλιακό του ρόλο (σειρές 3, 9, 13).

(27)

- 1 ΣΜ: Θα σας πω τούτο. (.) .hh E::: στι:- στις:- ο:::- οι
2 άνθρωποι αυτοί που θα ψηφίζουν αυτό το νομοθέτημα (.)
3 → .hh παραμένουν μέλη της εκκλησίας ?
4 [τη στιγμή που=
5 ΣΚ1: → [Ο. (.) ο:- ο:- ό::χι λέτε; Ό::χι λέτε; Ο:-=
6 ΣΚ2: → [Ναι ή όχι;
7 ΣΜ: =ποδοπατούν το όνομα και το ήθος της εκκλησίας. Σας
8 ρωτώ. Εσείς εσείς τι λέτε να κάνω=
9 ΣΚ1: =Ο:- ό::ποιοι το ψηφίζουν; (1.0) Εγώ να:- να:- σας πω
10 ναι].
11 ΣΜ: → =μια ερώτηση. Μπορώ εγώ] μπορώ εγώ να είμαι με:-
12 μπορώ εγώ να είμαι μέλος του ΣΚΑΪ και την ίδια στιγμή
13 → να αντιπαλέω το ΣΚΑΪ;

Μετά τη διατύπωση του πρώτου ερωτήματος από τον ΣΜ (σειρά 3) οι ΣΚ δράττονται της ευκαιρίας και στρέφουν το ερώτημα προς τον ίδιον (σειρές 5-6) και, μάλιστα, με έναν ανελαστικό και επιθετικό τρόπο: ο ΣΚ2 διατυπώνει ένα διαζευκτικού τύπου ερώτημα που προσφέρει πολύ περιορισμένο εύρος απάντησης, ενώ ο ΣΚ1 ένα ερώτημα προτίμησης (Clayman & Heritage, 2005: 133-134, 280-281). Ο ΣΜ αμυνόμενος επανέρχεται με ένα νέο ερώτημα που απευθύνεται και στους δύο ΣΚ (σειρά 13) αιτούμενος, ουσιαστικά, να μουν στη θέση του και να απαντήσουν εκείνοι το ερώτημα αντί του ιδίου. Τόσο η στάση των ΣΚ όσο και η στάση του ΣΜ συνιστούν παρεκκλίσεις των αρχών διενέργειας μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης και δεν αξιοποιούν στρατηγικές διασφάλισης ουδετερότητας.

Παραδείγματα μη τήρησης ουδετεροφανούς στάσης εκ μέρους των ΣΚ είναι και τα ακόλουθα που καταγράφονται στο απόσπασμα 28: Ο ΣΚ1 χωρίς να αξιοποιήσει στρατηγική ουδετεροφάνειας υποβάλλει ένα ερώτημα με οριστική έγκλιση και αρνητικό μέρος που εμπεριέχει μία κρίση (σειρά 6, 8). Ο ΣΜ αντιδρά στην ουσία στην αποφαντική κρίση «Ναι, αλλά υπάρχει ομοφυλοφιλία στην εκκλησία» χωρίς να έχει προλάβει ο ΣΚ1 να υποβάλει το ερώτημα. Οι συνεισφορές του ΣΚ1 (σειρές 8, 11) παραμένουν σε κάθε περίπτωση μη ουδέτερες λόγω του ειρωνικού τόνου.

(28)

- 1 ΣΚ1: Να αντιστρέψω το ερώτημα.
2 [Μπορώ εγώ να είμαι μέλος=
3 ΣΜ: [Πέστε μου. Πέστε μου. Πέστε μου]
4 ΣΚ1: =της εκκλησί:ας και να είμαι ομοφυλόφιλος;
5 ΣΜ: Ναι. (.) ΟΧΙ.
6 ΣΚ1: → Ναι αλλά [υπάρχει ομοφυλοφιλία στην εκκλησία δεν=
7 ΣΜ: [Εάν εί:- εάν αν είστε ακούστε] ό:::χι δεν=
8 ΣΚ1: → =υπάρχει;] Α:: δεν υπάρχει ((με ειρωνικό τόνο))?
9 ΣΜ: → =υπάρχει. Όποιος το λέει αυτό αυτό είναι μία .hh αυτό
10 είναι μία συκοφα[ντία].=
11 ΣΚ1: → [Α:] ((με ειρωνικό τόνο))

Αναλόγως, στο ακόλουθο απόσπασμα (29) ο ΣΚ2 αμφισβητεί ευθέως και ανοιχτά τις απόψεις του ΣΜ (σειρές 3, 5) διαμορφώνοντας ένα άκρως συγκρουσιακό κλίμα στη συνέντευξη. Μάλιστα, το σχόλιο του ΣΚ2 «ακούμε κάποια πράγματα» (σειρά 5), οι αλεπάλληλες διακοπές του ΣΜ από τον ΣΚ2, ο προσωπικός τόνος (σειρά 12) και η ειρωνική διατύπωση του ερωτήματος στη συνέχεια (σειρά 15) μαρτυρούν για τον ΣΚ2 πως απέχει πολύ από τη διασφάλιση ουδετεροφανούς στάσης.

(29)

- 1 ΣΜ: Αυτή λοιπόν η πίστις ελλείπει .hh εσείς μπορεί
2 να λέτε ότι [ένας ο οποίος είναι ενεργός ομοφυλόφιλος=
3 ΣΚ2: → [Πώς ελλείπει Σεβασμιώτατε συγγνώμη=
4 ΣΜ: =με συ:- >με συγχωρείτε με συγχωρείτε<. .hh Ακούστε.
5 ΣΚ2: → =τόρα γιατί ακούμε κάποια πράγματα συγγνώμη με
6 συγχωρείτε για τη διακοπή .hh ελλείπει η πίστη από ένα
7 νεογνό ελλείπει η πίστη από ένα βρέφος [κάποιων]=
8 [Όχι]
9 ΣΚ2: =μηνών [ηλικίας] ή κάποιων=
10 ΣΜ: [Βεβαίως]
11 ΣΚ2: =ενός ή δύο ετών οπότε και βαφτίζονται τα παιδιά και
12 → βαφτίσαμε εμείς τα παιδιά μας; (.) Έχει
13 → [προλάβει=
14 [Βεβαίως. Ελλείπει.]
15 ΣΚ2: → =το νήπιο να έχει [πίστη και] του ελλείπει η πίστη;
16 ΣΜ: [Δεν έχει.]

Το ίδιο μοτίβο, στο οποίο είναι έκδηλη η παραβίαση τόσο του συστήματος εναλλαγής συνεισφορών (διακοπή), των θεσμικών ρόλων αλλά και της ουδετεροφάνειας, επαναλαμβάνεται στο απόσπασμα που ακολουθεί:

(30)

- 1 ΣΜ: Εδώ έχουμε μια:: .hh έχουμε μια πανηγυρική (.)
2 δημόσια διακήρυξη (.) με την οποί:- >ο:- ο:-
3 ο γάμος των ομοφυλοφίλων αυτό θα είναι
4 ουσιαστικά::≤ .hh με την οποίαν αρνούνται
5 το δόγμα το ήθος .hh και την:- και τον:- και τους κανόνες της
6 εκκλησίας
7 [καταλάβετε τη διαφορά= αλλά πάμε και στο τρίτο.(.)=
8 ΣΚ2: → [Όμως και αυτή σας η θέση (.) εί::ναι ιδιαιτέ::ρως και=
9 ΣΜ: =Επιστρέψτε μου.]
10 ΣΚ2: → =<εξόχως δογματική¹¹> κατά την άποψή μου υπό την έννοια
11 ότι< (.) hh.
12 [ό::ποιος είναι πατέρας μητέρα]=
13 ΣΜ: [Μα:: στην εκκλησία ή ανήκεις ή δεν ανήκεις.]
14 =οικογένεια (.) είναι ευπρόσδεκτος στην εκκλησία:: όποιοι
15 → είναι ομοφυλόφιλοι δογματικά κατά την άποψή μου (.) .h δεν
16 μπορεί να είναι χριστιανοί.

Ο ΣΚ2 σχολιάζει τις απόψεις του ΣΜ ως «δογματικές» και εκφράζει τη διαφωνία του απροκάλυπτα (σειρές 8, 10, 15). Αυτή του η επιλογή καταρρίπτει την ουδετεροφάνειά του ως συνεντευκτή (Clayman & Heritage, 2005: 166· Poullos, 1999: 91-92).

Οι περιπτώσεις που οι ΣΚ αξιοποιούν τακτικές διαμόρφωσης ενός ουδετεροφανούς πλαισίου κατά τη διενέργεια αυτής της συνέντευξης είναι πολύ περιορισμένες. Μία από αυτές εντοπίζεται σε συνεισφορά του ΣΚ1 και μία σε συνεισφορά του ΣΚ2. Συγκεκριμένα, στο απόσπασμα 31 ο ΣΚ1 κάνει μία προλογική αναφορά στην οποία αποδίδει το ερώτημα «στους εχθρούς της εκκλησίας», ώστε να στοιχειοθετήσει και να ενισχύσει την ουδετερότητα του ερωτήματός του. Λίγο αργότερα, στο απόσπασμα 32, ο ΣΚ2 επιστρατεύει την τεχνική του εκπροσώπου του λαού (σειρές 6, 7).

¹¹ Τοποθετεί το δεξί του χέρι με ανοιχτή παλάμη στο στήθος.

(31)

- 1 ΣΚ1: → Και και ξεκίνησε και κάποιοι εχθροί της εκκλησίας
2 → πρέπει να σας πω .hh να λενε (.) ε: και τα
3 υπόλοιπα παιδιά:: (.) ας διαλέγουν (.) πότε θα βαφτιστούν
4 να φτάσουν δεκαοχτώ και τα [υπόλοιπα παιδιά.]
5 ΣΜ: [Λοιπόν κοιτάξτε.]
6 ΣΚ1: [Ναι.]

(32)

- 1 ΣΚ2: [Μην το επαναλαμβάνετε αυτό να=
2 ΣΜ: που λέτε μα το λέω το λέω το λέω για να το καταλάβετε.=
3 ΣΚ2: =απαντήσετε στο εξής. Δηλαδή το δικό μου παιδί το δικό=
4 ΣΜ: =(.) Δεν μπορείτε π:- επιτρέψτε μου επ:- ναι::.]
5 ΣΚ: =μου παιδί στην ηλικία του ενός έτους του ενός έτους
6 → Σεβασμιώτατε παρακαλώ] γιατί μας ακούει >ο κόσμος το
7 → ποίμνιό σας< και οι υπόλοιποι .hh=
8 ΣΜ: Βεβαίως.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση, πρέπει να σημειωθεί ότι και οι δύο ΣΚ, ιδίως ο ΣΚ1, εκφέρουν δεκάδες αποκρίσεις όπως «ναι», «μάλιστα» κατά τη διάρκεια των συνεισφορών του ΣΜ. Αυτές, ωστόσο, λόγω του εχθρικού κλίματος που έχει εξ αρχής διαμορφωθεί και του ειρωνικού τόνου με τον οποίο διατυπώνονται, δεν μπορούν να ερμηνευτούν ως έμμεσες εκφράσεις συμφωνίας ούτε ως ενδείκτες επιδίωξης μετάβασης σε επόμενη ερώτηση. Αντιθέτως, υποδηλώνουν την έμμεση διαφωνία των ΣΚ στις απόψεις που εκφράζονται. Σε κάθε περίπτωση, όπως έχει προαναφερθεί, είναι μη αναμενόμενες στη διεξαγωγή μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης.

3.5. «Ο γάμος των ομόφυλων ζευγαριών και οι αντιδράσεις»¹²

Πρωινή εκπομπή «Σήμερα», ΣΚΑΪ, 29/11/2023

ΣΚ1: Δημήτρης Οικονόμου

ΣΚ2: Άκης Παυλόπουλος

ΣΜ1: Άννα Κανδαράκη

ΣΜ2: Πέτρος Μαντούβαλος

Η ειδησεογραφική συνέντευξη που θα αναλυθεί στη συνέχεια αποτελεί μία συνέντευξη-πάνελ. Πρόκειται για ειδησεογραφική συνέντευξη στην οποία συμμετέχουν συνεντευξιαζόμενες/-οι αντίρροπων ιδεολογικών απόψεων, οι οποίες/-οι τοποθετούνται επί ενός κοινού, συνήθως αμφιλεγόμενου ζητήματος (Greatbatch, 1992). Σε αυτό το είδος συνέντευξης η διάδραση δεν εκτυλίσσεται αποκλειστικά ανάμεσα στην/στον συνεντεύκτρια/-τή και την/τον συνεντευξιαζόμενη/-ο αλλά και ανάμεσα στις/στους συνεντευξιαζόμενες/-ους (Clayman & Heritage: 2005: 382· Poullos, 2002: 354).

Η παρούσα συνέντευξη πάνελ είναι, αρχικά, ενημερωτική συνέντευξη λόγω του θεσμικού ρόλου της συνεντευξιαζόμενης, η οποία είναι κλινική ψυχολόγος. Λόγω της ιδεολογικής τοποθέτησης των συνεντευξιαζόμενων πρόκειται, επίσης, για συνέντευξη αντιπαράθεσης. Άλλωστε, το «συγκρουσιακό» περιεχόμενο της εν λόγω συνέντευξης μαρτυράται ήδη από την επικεφαλίδα που επέλεξε η ομάδα αρχισυνταξίας της εκπομπής (Clayman & Heritage, 2005: 98). Όπως θα διαπιστωθεί στη συνέχεια, η διαφωνία ανάμεσα στις/στους συνομιλήτριες/-τές θα εκδηλωθεί με ήπιο τρόπο. Σε αυτό συμβάλλει αποφασιστικά και η διαχείριση της συζήτησης από τους συνεντευκτές αλλά και η αυτοσυγκράτηση εκ μέρους των συνεντευξιαζομένων.

(33)

1	ΣΚ1:	Ξαφνικά:: έχει μια <u>έ</u> κρηξη το θέμα αυτό στην
2	→	επικαιρότητα: .h από αφορμή μια συνέντευξη (.) του
3	→	κυρίου Σαμαρά: <u>εδώ</u> στην Καθημερινή:: .hh ο οποίος
4	→	έβαλε το θέμα με έναν <u>τελείως</u> <u>κά</u> θετο τρόπο .hh σου λέει
5	→	<u>ό</u> χι δεν πρέπει να προχωρήσουμε σ' αυτό στο γάμο των

¹² Διαθέσιμη στον σύνδεσμο: <https://www.youtube.com/watch?v=hHBFcPhFzc>.

- 6 → ομόφυλων ζε:- ζευγαριών .h γιατί αν προχωρήσουμε λέ:ει
7 → θα πάμε και στην τεκνοθεσ:ί::α: θα π:- α:- θ' αγγίζουμε:
8 → στην πραγματικότητα τον πυρήνα της ελληνικής
9 → οικογένειας. .hh Δεν πρέπει να το κάνουμε δεν πρέπει
10 → ν' ανοίξουμε σε αυτό. .hh Εσείς τί λέτε ποια είναι
11 προσέγγιση σας;

Ο ΣΚ1 τηρώντας εν πολλοίς το εθιμοτυπικό του *ανοίγματος* των ειδησεογραφικών συνεντεύξεων συστήνει τους καλεσμένους στο συμπτωματικό ακροατήριο και τους απευθύνει έναν σύντομο χαιρετισμό ως είθισται στις πρωινές εκπομπές. Στη συνέχεια, προβαίνει σε μία προεισαγωγική αναφορά με την οποία εισάγει το θέμα με ουδέτερο τρόπο αξιοποιώντας ως εφαλτήριο την άποψη του Σαμαρά. Έτσι, τηρεί την αναγκαία απόσταση από την άποψη που προηγείται (σειρές 2-10) πριν την υποβολή του ερωτήματος.

Η Κανδαράκη, λοιπόν, είναι η συνομιλήτρια που δέχεται πρώτη ένα ερώτημα από τον ΣΚ1. Η ΣΜ1, αφού δηλώσει πως συντάσσεται με τη γνώμη του ΣΚ1 (σειρά 2) επιλέγει να επισημάνει με σαφή και άμεσο τρόπο τον θεσμικό ρόλο με τον οποίο παρευρίσκεται στη σημερινή συνομιλία (σειρές 10-13, 15). Πρόκειται για μία κίνηση τακτικής μέσω της οποίας επιδιώκει να εδραιώσει εκ των προτέρων την ουδετερότητα των τοποθετήσεων της και, έτσι, να προστατευτεί από μία ενδεχόμενη επίθεση σε προσωπικό επίπεδο (Clayman & Heritage, 2005: 91).

(34)

- 1 ΣΜ1: =Λοιπόν να δούμε το εξής:: πρώτα απ'όλα πραγματικα::
2 → είναι ένα θέ::μ:α:: .h όπως το'πατε και στην αρχή:: .hh που
3 είναι πάρα πολύ δύσκολο θέμα .h και ας είμαστε
4 ειλικρινείς:
5 είναι ένα θέμα παγί::δα. .hh 'Ο::τι και να πεις::
6 σ:ίγουρα κάποιος θα βρεθεί απ'την άλλη πλευρά::
7 και θα πει το [αντίθετο]. Οπότε οι περισ:ό::τεροι=
8 ΣΚ1: [Θα'χει και ένα επίχειρημα.]
9 ΣΜ1: =προσπαθούμε να τ' αποφεύγουμε. Εγώ λοιπόν εδώ
10 → σ::ήμερα για ακόμη μια φορά πρέπει να το υπενθυμίσω .hh

- 11 → ότι δεν έρχομαι να μιλήσω ω::ς Άννα Κανδαράκη .hh
12 → έρχομαι να τοποθετηθώ επιστημονικά:: .hh ως κλινική
13 → ψυχολόγος [.hh που]=
14 ΣΚ1: [Ωραία.]
15 ΣΜ1: → =ουσιαστικά να σας μεταφέρω έρευνες: που έχουνε
16 δημοσιευθεί: σ:το (.) αναγνωρισμένο=διεθνές
17 αναγνωρισμένο σάιτ το παμ: μ:έντ το οποίο για να
18 δημοσιευθεί μια έρευνα εκεί πρέπει να πληροί συγκε-
19 συγκεκριμένα [κριτήρια:].
20 ΣΚ1: [Μάλιστα].

Στο ακόλουθο απόσπασμα ο ΣΚ2 υποβάλει ένα ερώτημα στην ΣΜ1 στο οποίο διακρίνεται στρατηγική διασφάλισης ουδετερότητας. Στη σειρά 3, ειδικότερα, ο ΣΚ2 επικαλείται την τρίτη πλευρά, δηλαδή, την «ένσταση του κυρίου Σαμαρά» προκειμένου να τηρήσει απόσταση ασφαλείας από την οικειοποίηση του συγκεκριμένου προβληματισμού. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η εξέταση των επόμενων συνεισφορών του ίδιου συνεντευκτή και το κατά πόσο διατηρείται στη διάρκεια της υπόλοιπης συνέντευξης αυτή του η -προς το παρόν- ουδέτερη προσέγγιση.

(35)

- 1 ΣΚ2: Εδώ όμως (.) μια απορία κυρία Κανδαράκ::η. (1,0) .hh.
2 Αν ένα παιδί (0,5) δε γνωρίζει το πρότυπο της μητέρας
3 → πατάω πάνω στην ένσταση του κυρίου Σαμαρά:: όπως τη
4 διατυπώνει σε:- με απόλυτους:: όρους. (.) .hh Αν ένα παιδί
5 δε γνωρίζει τη φιγούρα την παρουσία:: τη στοργή:: τ:-
6 τ:- τον ξεχωριστό ρόλο της μάνας, .hh πώς:: >και γυναίκας
7 ταυτόχρονα< πώς θα τον αναγνωρίσει αργότερα;

Στο ενδεικτικό απόσπασμα που ακολουθεί (36) (σειρά 5) ο ΣΚ1 δίνει τον λόγο στον ΣΜ2 και τον καλεί να σχολιάσει τις απόψεις της ΣΜ1. Ο τρόπος διαχείρισης της συνομιλιακής δραστηριότητας ως τώρα δεν ευνοεί τη διαμόρφωση μίας συγκρουσιακής ατμόσφαιρας για τους εξής λόγους: α) τηρείται το σύστημα εναλλαγής συνεισφορών και η απονομή του λόγου πραγματοποιείται αποκλειστικά από τον ΣΚ χωρίς να διακόπτει η ΣΜ1 τον ΣΜ2 και

το αντίστροφο, β) οι ΣΜ απαντούν στα ερωτήματα των ΣΚ και δε συνομιλούν μεταξύ τους και γ) στα μέλη του πάνελ υποβάλλονται μεμονωμένες ερωτήσεις και μόνο όταν αυτές ολοκληρωθούν γίνεται η μετάβαση σε επόμενη/-ο ΣΜ (Clayman, 2005: 387- 389· Greatbatch, 1992· Poullos: 125-126). Η ίδια τακτική εφαρμόζεται στο σύνολο της συνέντευξης, αφού και στις επόμενες δύο συνεισφορές των ΣΜ ο λόγος δόθηκε από τους ΣΚ αφού ολοκληρώθηκε η τοποθέτηση της/του ΣΜ που κατείχε τον λόγο.

Αξίζει να σημειωθεί πως στο ενδεικτικό απόσπασμα ο ΣΜ2 ξεκινάει τη συνεισφορά του με αναφορά σε προγενέστερες δηλώσεις της ΣΜ1 (σειρές 6-7: «επιστημονικά δεδομένα» «μόνο μία έρευνα»).

(36)

- 1 ΣΜ1: Αυτή [τη στιγμή .hh τα: δεδομένα που έχουμε τα=
2 ΣΚ1: [Αυτά είναι τα δεδομένα τα επιστημονικά::, (1.5)=
3 ΣΜ1: =επιστημονικά: δε φαίνεται πως λείπει κάτι τέτοιο.]
4 ΣΚ1: → =μάλιστα.] Για πάμε πάμε στον κύριο Μαντούβαλο τι λέτε
5 κύριε Μαντούβαλε;
6 ΣΜ2: → Πέ::ρα από τα επιστημονικά δεδομένα που πρέπει να
7 → ερευνώνται όχι μόνο με μία (.) έ::ρευνα...

Σε αυτό το σημείο, έχει αξία να εξεταστεί και πάλι το αν ο ΣΚ2 κατάφερε να παραμείνει φαινομενικά ουδέτερος στην πορεία της συζήτησης.

(37)

- 1 ΣΚ2: Εδώ πάντως έχουμε μεγαλώσει ως κοινωνία μ'ένα
2 συγκεκριμένο πρότυπο .hh και νομίζω το 'χουμε βιώσει ό::λοι
3 σπίτι μας >και ας μη θέλουμε να το παραδεχτούμε< δηλαδή
4 άλλη ήταν η σχέση με το πατέρα μας .hh μιλάω για οικογένειες
5 κανονικές που δεν έχουν τραυματικές εμπειρίες ας τις
6 βγάλουμε γιατί τραυματικές εμπειρίες μπορεί να χουν και οι
7 άλλες οι γκέι οικογένειες .hh όλοι μας είχαμε μία
8 συγκεκριμένη σχέση με τον πατέρα μας .hh λίγο πιο φιλική ή
9 λίγο εν πάσει περιπτώσει (.) .hh ήτανε σ'ένα πλαίσιο:: .hh στη

- 10 μάνα μ::ας τρέχαμε το βλέπω κι απ'τα παιδιά μου που ναι
11 μικρά ο Δημήτρης ενδεχομένως απ'τα δικά του.hh στη μάνα
12 μας τρέχαμε να πούμε (.) τον πόνο μας το μυστικό μας και τα
13 λοιπά. (.) .hh Αυτή η σχέση δε θα διαταραχθεί;

Ο ΣΚ2 κάνει μίας μεγάλης έκτασης προλογική δήλωση πριν υποβάλλει το ερώτημά του στη ΣΜ1. Αρκεί, όμως, η αξιοποίηση αυτής της τεχνικής καθεαυτής για να ενισχυθεί η ουδετεροφάνεια του ερωτώντος; Η απάντηση στο παραπάνω ερώτημα είναι αρνητική δεδομένου του πολύ προσωπικού περιεχομένου της συγκεκριμένης συνεισφοράς και του λογικού άλματος που παρατηρείται στη σειρά 13. Ειδικότερα, σε αυτή την εισαγωγική τοποθέτηση ο ΣΚ2 δεν επικαλείται ούτε τεκμηριωμένα επιχειρήματα ούτε και γεγονότα. Συνεπώς, αντί να ενισχύεται η ουδετεροφάνεια της στάσης του, στην ουσία διατρέχει κίνδυνο. Υπενθυμίζεται, σε αυτό το σημείο, ότι σύμφωνα με τον Heritage (2003: 59) «οι ερωτήσεις δεν είναι και δεν μπορούν να είναι αυστηρά ουδέτερες». Συνεπώς, εδώ καταγράφεται ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα μη ουδέτερης ερώτησης, παρόλο που αυτή αποτελεί σκέλος μίας τεχνικής επίτευξης ουδετεροφάνειας.

Τέλος, άξια σχολιασμού είναι η ακόλουθη στιχομυθία ανάμεσα στη ΣΜ1 και τον ΣΚ2.

(38)

- 1 ΣΜ1: Επειδή πρόκειται για νέες μορφές οικογένεια::ς: (.) .hh
2 αυτό που
3 [πάλι μέσα::].
4 ΣΚ2: [Μήπως πάμε να διατα]ράξουμε τα πράγματα
5 παραπάνω από όσο χρειά::ζεται αυτό είναι το
6 ερώτη[μα]=
7 ΣΜ1: [Μιλάμε:: για]
8 ΣΚ2: με την παρέμβαση της πολι[τείας σε τέτοιο βαθμό
9 ΣΜ1: → [Κύριε Παυλόπουλε περάσαμε
10 μια χρονιά που βλέπουμε τις γυναικοκτονίες να
11 αυξάνονται ((υψώνει το δάχτυλο του δεξι χεριού και
αλλάζει εμφανώς το ύφος της¹³ από νηφάλιο σε επιθετικό

¹³ Ανεβάζει το δεξί φρύδι.

- 12 → και επικριτικό)) ας προβληματιστούμε εΚΕΙ:: ποιος είναι ο
13 ρόλος της γυναίκας στην ελληνική οικογέ::νεια, .hh κι ας
14 αφήσουμε
15 [να μπαίνουμε γιατί το θεωρώ πάρα πολύ προπαγάνδα::.
16 ΣΚ2: → [Δε διαφωνώ σε αυτό. (.) Δε διαφωνώ μαζί σας. (1,0)]. Δε
17 → διαφωνώ σε αυτό.

Στη σειρά 9, η ΣΜ1 απευθυνόμενη στον ΣΚ2 με το επώνυμό του, εκφράζει έντονα τη δυσαρέσκειά της στο το ερώτημα του ΣΚ2, στο οποίο, μάλιστα, υπεκφεύγει να απαντήσει. Ο εχθρικός της τόνος γίνεται αντιληπτός από τη γλώσσα του σώματος (έκφραση προσώπου, ύψωση δαχτύλου), το ανέβασμα του τόνου της φωνής (σειρά 12) αλλά και από την επιλογή του περιεχομένου της απάντησης. Πιο συγκεκριμένα, επικαλείται ένα ευαίσθητο ζήτημα (αυτό των γυναικοκτονιών) του οποίου η αναφορά θέτει τον ΣΚ2 σε θέση άμυνας, εφόσον σπεύδει αμέσως να εκφράσει τη συμφωνία του με τη θέση της (κάτι που προφανώς αναιρεί τον συνομιλιακό του ρόλο) με emphaticό τρόπο (σειρά 16, 17).

3.6. «Αντικρουόμενες απόψεις: Προβληματισμός για την τεκνοθεσία από ομόφυλα ζευγάρια»¹⁴

Μεσημεριανή εκπομπή «Οι Δεκατιανοί», ΣΚΑΪ, 24/12/2023

ΣΚ1: Γιώργος Γρηγοριάδης

ΣΚ2: Γιάννης Πιτταράς

ΣΜ1: Ανδρέας Καραγιάννης

ΣΜ2: Γρηγόρης Βαλλιανάτος

Σε εκ διαμέτρου αντίθετη κατεύθυνση σε σχέση με την προηγούμενη συνέντευξη πάνελ που αναλύθηκε κινείται η συνέντευξη πάνελ που θα αναλυθεί στη συνέχεια. Ένα πρώτο σχόλιο αφορά στο άκρως εριστικό και ανταγωνιστικό κλίμα που τη χαρακτηρίζει. Αντίθετα από την προηγούμενη συνέντευξη στην οποία αποφεύγεται η οξεία αντιπαράθεση ανάμεσα στις/στους συνομιλήτριες/-τές, σε αυτή ενθαρρύνεται στρατηγικά η οξεία αντιμαχία ανάμεσα στις/στους συμμετέχουσες/-οντες.

¹⁴ Διαθέσιμη στον σύνδεσμο: <https://www.youtube.com/watch?v=CXyR0G2a3jc&t=6s>.

Στο είδος και τον χαρακτήρα μίας συνέντευξης αντιπαράθεσης παραπέμπει -και σε αυτή την περίπτωση- ο τίτλος που επιλέγεται από τους ραδιοτηλεοπτικούς συντάκτες: «Αντικρουόμενες απόψεις». Επίσης, ενδεικτικά του άκρως αντιθετικού ιδεολογικού προσανατολισμού των συνεντευξιαζόμενων είναι και τα σχόλια τόσο των ίδιων όσο και των συνεντευκτών στο άνοιγμα της συνέντευξης:

(39)

- 1 ΣΜ1: Καταρχήν να πούμε ότι είναι μεγάλη επιτυχία της
2 εκπομπής που κατάφερε να έ:χει: (.) .hh αυτούς τους δύο
3 καλεσμένους σήμερα: (.) ((Ο ΣΜ2 γελάει)) Μαζί: Μαζί.
4 ΣΚ2: Καταρχήν κανείς δε μας είπε ό:χι απ' τους δύο (.)
5 οπό:τε: (1.5) δε θα' ταν δική μας
6 [η ευθύνη.]((γελάει))
7 ΣΜ2: [Κανείς δεν] ήξερε ποιος άλλος θα είναι. ((Ο ΣΜ1
8 γελάει)).
9 ΣΚ2: Ξέρατε πά:ρα πολύ καλά: δεν το ξέρατε;
10 ΣΜ2: Ήταν πολύ ευχάριστη έκπληξη.
11 ΣΚ2: Α: Α: έτσι εντάξει.

Η συζήτηση ξεκινά με μία εισαγωγική τοποθέτηση του ΣΚ1 (βλ. την πρώτη συνεισφορά του ΣΚ1 στο απόσπασμα 40) παρεμφερή με το θέμα, χωρίς, ωστόσο, να διατυπώνεται ερώτημα ούτε και να εισάγεται ξεκάθαρα η ατζέντα της συζήτησης. Παράλληλα, οι ΣΚ δε συστήνουν στο μιντιακό κοινό τους ΣΜ παραβιάζοντας με αυτές τις επιλογές βασικές αρχές του ανοίγματος της ειδησεογραφικής συνέντευξης. Συνεπώς, εξ αρχής υποσκελίζονται θεμελιώδεις όροι του πολύ εξειδικευμένου πλαισίου που διαμορφώνει την πραγμάτωση μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης, και κυρίως αυτός που σχετίζεται με το συμπτωματικό ακροατήριο. Είναι πιθανό, δε, ορισμένες/-οι τηλεθεάτριες/-τές να αγνοούν την ταυτότητα και την ιδιότητα των προσκεκλημένων συνομιλητών. Έτσι, δε δημιουργείται η αίσθηση πως η συζήτηση διεξάγεται προς όφελός τους.

(40)

- 1 ΣΚ1: → Να σας ξεκινήσουμε με μια είδηση η οποία έχει νομίζω
2 ένα πολύ ενδιαφέρον για να ανοίξουμε το θέμα μας .h
3 σε λίγη ώρα από τώρα: (.) .hh τα παιδιά:: των ομόφυλων
4 ζευγαριών του ουράνιου τόξου·, θα επισκεφτούν την
5 Πρόεδρο της Δημοκρατί::ας, .hh για να της πουν τα
6 κάλαντα. ((Στρέφει το βλέμμα έντονα πάνω από τα γυαλιά
7 προς τον ΣΜ1)).
- 8 ΣΜ2: → Φα:::π. (1,ο) Το πρώτο χαστούκι.
9 ΣΜ1: → Ένα θετικό σενάριο είναι αυτό βεβαίως::
10 τα παιδιά:: πολύ ορθώς θα πούνε τα κάλαντα
11 → δεν ξέρω για ποιον λόγο το βλέπει ως
12 χαστούκι ο κύριος Βαλλια[νάτος αυτό]?
- 13 ΣΚ1: → [Διότι η Εκκ]λησία
14 νομίζω=ότι:: μί::λησε για:: αξεσουάρ: μίλησε για
15 κατοι[κίδια=
- 16 ΣΜ1: [Είπε να μη Χρησιμοποιούνται=
- 17 ΣΚ1: → =ο Μητροπολίτης Πειραιώς μίλησε για ηθοποιούς.]
18 ((δείχνει με την παλάμη του τον ΣΜ2))
- 19 ΣΜ1: =ως αξεσουάρ. Βεβαίως να μη χρησιμοποιούνται ως
20 αξεσουάρ...

Ο ΣΜ2 σχολιάζει την τοποθέτηση του ΣΚ1 χωρίς να του έχει υποβληθεί κάποιο ερώτημα και χωρίς να του έχει δοθεί ο λόγος. Το σχόλιό του μπορεί να χαρακτηριστεί ειρωνικό και απειλητικό για το πρόσωπο του ΣΜ1 (σειρά 8). Ο ΣΜ1 σπεύδει να απαντήσει στο σχόλιο του ΣΜ2 (και όχι σε ερώτηση κάποιου ΣΚ) (σειρά 9) και να διατυπώσει ένα έμμεσο ερώτημα που απευθύνεται προς τον τελευταίο κάνοντας χρήση του γένικου προσώπου (σειρά 11). Σε αυτό το έμμεσο ερώτημα η απάντηση προέρχεται από τον ΣΚ1 ο οποίος -μη επιτρέποντας στον ΣΜ1 να ολοκληρώσει τη συνεισφορά του- ουσιαστικά ερμηνεύει την τοποθέτηση του ΣΜ2 (σειρά 13) και στην ουσία οικοδομεί τη διαφωνία, χωρίς αυτή να έχει εκφραστεί από τους ΣΜ (Clayman & Heritage, 2005: 388). Στη συνέχεια, μάλιστα, δείχνει τον ΣΜ2 υπονοώντας πως ο Μητροπολίτης σε χθεσινή του συνέντευξη αναφερόταν και στον ΣΜ2 όταν μιλούσε για ηθοποιούς (σειρά 17-18).

(41)

- 1 ΣΜ1: Οπότε κάτι τέτοιο
2 [ευχής έργον.]
3 ΣΜ2: → [Ο::: Συμεών είπε] .(.) Είπε Ρε συ. Τώρα μιλάμε για για
4 Μητροπολίτη εν ενεργεία: .hh ο οποίος μιλάει στον κό::σμο ο
5 οποίος μπορεί να' χει και παιδιά. (.) Ρε συ
6 [εγώ] ρε συ εγώ δεν έχ:- εγ:-
7 ΣΜ1: [Είμαστε συντηρητικοί.]
8 ΣΜ2: → =αυτές τις δύο νότες: τις ξέρω χριστουγεννιάτικες σε τραγούδια
9 ρε συ ((ο ΣΚ2 γελάει με εμφανή τρόπο)).

Στο απόσπασμα 41, ο ΣΜ2, χωρίς να του έχει δοθεί ο λόγος ή να του έχει υποβληθεί κάποιο ερώτημα, λαμβάνει την πρωτοβουλία να διακόψει τον ΣΜ1 και να σχολιάσει μία άσχετη με την ατζέντα της συζήτησης δήλωση του Μητροπολίτη Συμεών (σειρά 3), καταλήγοντας και πάλι σε μία προκλητική και ειρωνικής χροιάς τοποθέτηση (σειρά 8). Μάλιστα, το απροκάλυπτο γέλιο του ΣΚ2 στην αστεία δήλωση του ΣΜ2 φανερώνει πως επιδοκιμάζει τη στάση του.

Στο επόμενο απόσπασμα σημειώνεται ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα της επιδίωξης του ΣΚ2 να πυροδοτήσει τη διαφωνία ανάμεσα στους ΣΜ χωρίς ο ίδιος να εμπλακεί σε αυτή (σειρές 4-5).

(42)

- 1 ΣΜ2: Εγώ είμαι συντηρητικός κι'άρα είσαι κατοικίδιο:: (.) .h
2 αξεσουά::ρ:,
3 ΣΜ1: [Όταν η εκκλησία έχει ξύλινο λόγο,]
4 ΣΚ2: → [Η αντίδραση από τη μεριά της εκκ]λησίας ήταν
5 → αναμενόμενη πάντως έτσι?

Ο ΣΚ2 δημιουργεί ένα ερώτημα επιβεβαίωσης/προτίμησης (σειρά 5) -που παραπέμπει περισσότερο σε ανοιχτή έκφραση γνώμης- προκειμένου να παροτρύνει τους ΣΜ να έρθουν σε μετωπική σύγκρουση, εφόσον δεν το απευθύνει ξεχωριστά σε κάποιον από τους ΣΜ (Clayman & Heritage, 2005: 389, 398-399). Ας μην παραβλεφθεί ότι μέχρι στιγμής οι ΣΚ

έχουν αθετήσει συνολικά τους θεσμικούς και συνομιλιακούς τους ρόλους, κάτι που έχει άμεσο αρνητικό αντίκτυπο στη διατήρηση της ουδετεροφάνειας.

(43)

- 1 ΣΜ2: [Χαίρομαι που αντίληψη περί της ομορφιά::ς: μπορεί να=
2 ΣΜ1: [Είναι πιο άμεσο είναι πιο πιο α: () βρήκατε τώρα την=
3 ΣΜ2: =μας κρίνουν και άλλοι.]
4 ΣΜ1: =ακρότητα στον Φθ]ιώτιδος Συμεών; Βρήκατε την ακρότητα
5 εκεί::;
6 ΣΜ2: [Βρήκα την ακρότητα] σε έναν άνθρωπο °που δεν
7 καταλαβαίνει=
8 ΣΜ1: [Νομίζ::ω:: πιο μετριοπαθής ιεράρχης που υπάρχει.]
9 ΣΜ2: =ότι χριστουγεννιάτικα ένα παιδί αντί να είναι σ' ένα
10 ίδρυμα::° μετά από απόφαση μίας επιτροπής ειδικώ::ν και να
11 → σας πω κάτι γιατί νομίζω τα' χουν χάσει οι μητροπολίτες. (.)
12 → .hh Λένε για την παιδοθεσία που δεν τους αρέσει (.) .hh
13 διαμαρτυρήθηκαν τό::σα χρό::νια .hh που η αναδοχή ισχύ::ει
14 → και για ομόφυλα ζευγάρια::; >Δεν ξέρω αν το' χουν
15 → καταλαβαίνουν< γιατί νομίζω διαβάζουν κιόλα. (.) .hh Από
16 → το δεκαοχτώ: η αναδοχή >που τί σημαίνει αναδοχή
17 σημαίνει< υιοθεσία μέχρι τα δεκαοχτώ δηλαδή .hh τα χρό::νια
18 αυτά: που δε θέλουν οι μητροπολίτες τα
19 παραδείγματα να είναι αρνητικά δηλαδή
20 ομόφυλα: .hh είναι νόμιμα (.) δεν έχει κανένας
21 διαμαρτυρηθ:- δηλαδή πόσο
22 υποκρι[τές είναι? πόσο καιροσκόποι είναι? (.) και φταίει]

Στο απόσπασμα 43 αξιοποιείται εκ μέρους του ΣΜ2 μία τακτική διαφωνίας που αφορά στην επισήμανση έλλειψης γνώσεων της αντιπαρατιθέμενης πλευράς. Συγκεκριμένα, στις σειρές 11-12 και 14-16 ο ΣΜ2 καταλογίζει στους εκπροσώπους του εκκλησιαστικού σώματος ότι στερούνται γνώσεων επί της διαδικασίας της τεκνοθεσίας στην Ελλάδα (Poullos, 2002: 365-366). Στο συγκεκριμένο απόσπασμα έχει σημασία να υπογραμμιστεί πως ο ΣΜ2 δεν συμπεριλαμβάνει τον ΣΜ1 στην κατηγορία για υποκριτική και καιροσκοπική στάση («πόσο

υποκριτές είναι, πόσο καιροσκόποι είναι»). Αντιθέτως, χρησιμοποιεί το γ' πληθυντικό πρόσωπο.

(44)

- 1 ΣΜ2: ...δηλαδή πόσο
2 υποκρι[τές είναι? πόσο καιροσκόποι είναι? (.) και φταίει]
3 ΣΜ1: [Κοιτάξτε. (2,0) Η εκκλησί:α.]
4 ΣΜ2: =βέβαια η Κυβέρ:νηση: που το σ::έ:ρνει το θέμα:: (0,5)
5 [δημιουργώντας γιατί να σας πω κάτι όχι >να=
6 ΣΚ2: → [Καλά δεν είναι:: ξέρετε μισό λεπτό ξέρετε πολύ=
7 ΣΜ2: =ολοκληρώσω την τοποθέτησή μου< μιλάμε για πολιτικό=
8 ΣΚ2: =καλά::(.) επειδή λέμε για την εκκλησία κύριε=
9 ΣΜ2: =γάμο (0,5). Ναι αλλά μιλάμε για πολιτικό γάμο].
10 ΣΚ2: → =Βαλλιανάτο επειδή ξέρετε λέμε για την Εκκλησία] τόση
11 → ώρα ε:: δεν είναι και ένα θέμα ((στρέφει το βλέμμα προς τον
12 → ΣΚ1)) το οποίο είναι αυτό που λέμε ότι περνάει παμψηφεί:,
13 → (1,0) υπάρχουνε αντιδράσεις και
14 [στο-]
15 ΣΜ2: [Γιατί έχει περάσει παμψ:- τί πέρασε
16 παμψηφεί απ' ο,τιδήποτε
17 τολμη[ρό?. Πέρασε παμψηφεί] η δι:- η δι:- η ψήφος των=
18 ΣΚ2: [Επειδή λέτε ότι το σέρνει.]
19 ΣΜ1: =γυναικώ::ν;

Στο παραπάνω απόσπασμα (43) διαπιστώνεται άλλη μία παραβίαση τόσο του συστήματος εναλλαγής συνεισφορών όσο και του συνομιλιακού ρόλου του ΣΚ2. Ειδικότερα, ο ΣΚ2 διακόπτει τον ΣΜ2 (σειρά 6) για να σχολιάσει την άποψη του και όχι για να θέσει κάποιο ερώτημα (σειρές 10-13). Εμμέσως κρίνει δικαιολογημένη την όποια καθυστέρηση εκ μέρους της κυβέρνησης σχετικά με την κατάθεση και ψήφιση του νομοσχεδίου λόγω του ανατρεπτικού του για τα κοινωνικά συμφραζόμενα χαρακτήρα.

Στο ακόλουθο απόσπασμα (45) ο ΣΚ1 κάνει χρήση τακτικών ουδετερότητας και, συγκεκριμένα, μίας προεισαγωγικής δήλωσης και μίας αναφοράς σε δημοσκοπήσεις πριν θέσει το ερώτημά του στον ΣΚ2 (σειρές 1-9, 13). Ωστόσο, το ερώτημα αξιολογείται

περισσότερο ως αίτημα διευκρινίσεων παρά ως ερώτημα τοποθέτησης. Σε κάθε περίπτωση, καταλήγει και πάλι να ενεργοποιήσει μία ευθεία αντιπαράθεση ανάμεσα στους συνεντευξιαζόμενους (σειρές 16-21) (Clayman & Heritage, 2005: 400, 404) η οποία εκδηλώνεται, αρχικά, μέσω της διακοπής του ΣΜ2 από τον ΣΜ1 (Poulios, 2002: 360-362).

(45)

- 1 ΣΚ1: → Πάντως κύριε Βαλλιανάτο θα είδατε και τη δημοσκόπηση του
2 ΣΚΑΪ: σε ε: ε: ενώ είναι μοιρασμένα: με ε: τα κουκιά: στο
3 θέμα του γάμου των ομόφυλων ζευγαριών:: .h υπάρχει μια
4 μεγαλύτερη αντίδραση και συνολικά της κοινωνίας στο θέμα
5 της τεκνοθεσ:ί:ας: hh και με τον τρόπο που θα γίνει δηλαδή
6 είναι άλλο να μιλάμε για ε: για μία ε: για να υιοθετήσουμε ένα
7 παιδί από ένα ίδρυμα και άλλο .hh να βάλουμε μία γυναίκα να
8 γεννήσει το παιδί μας=
9 ΣΜ2: =Η υιοθεσία δεν είναι μόνο παρένθετη.
10 ΣΚ1: Σύμφωνοι.
11 ΣΜ2: Η παρένθετη δεν είναι υιοθεσία μην τα μπλέκετε:.
12 ΣΚ1: Εσείς μιλάτε μόνο για υιοθεσία ή και για:: να α:-
13 [αποκτήσει=
14 ΣΜ2: [Όχι όχι εγώ εγώ εγώ κριτικάρω] αυτά που λέει η=
15 ΣΚ1: =κανείς παιδιά μέσω παρένθετης μητρότητας;]
16 ΣΜ2: → =εκκλησία ως μη όφειλε γιατί εγώ ξέρω ότι
17 → έχουμε μαζί μας [.hh την επιστημονική ε ναί όχι δε θα
18 ΣΜ1: → [Ως μη όφειλε; Θα φιμώσετε και την=
19 ΣΜ2: → =δε θα φιμ:- με συγχωρείτε με συγχωρείτε. (2,0) Να
20 ΣΜ1: → =εκκλησία κύριε Βαλλιανάτο;]
21 ΣΜ2: → =είμαστε σοβαροί.]

(46)

- 1 ΣΜ2: Έχει λόγο για τον πολιτικό γάμο. Εδώ και σαράντα χρόνια: έχει
2 σαφώς (.) δηλώσει .h ότι είναι απέναντι ότι είναι κατά: ότι
3 [δε το θεωρεί ότι το θεωρεί πό:ρνους και]=

- 4 ΣΚ1: → [Είναι γενικώς κατά του πολιτικού γάμου έτσι;]
5 ΣΜ2: =μοιχούς [() α:- α:- ά::ρα λοιπόν (2,0) ά::ρα λοιπόν τώρα που=]
6 ΣΜ1: [δεν αναγνωρίζει τον πολιτικό γάμο προφανώς γιατί
7 είναι ένας γάμος άνευ ευλογίας ο γάμος κατ' εμάς νοείται κάθε
8 ένωση ανθρώπων [υπό τη σκέπη του Θεού βεβαίως=
9 ΣΜ2: → [έτσι έτσι πείτε τα ό::λοι αυτοί που έχετε=
10 ΣΜ1: =η οποία είναι η οποία είναι ευλογημένη] δεν είναι=
11 ΣΜ2: → =κάνει πολιτικό γάμο ακούτε τα.] ((στρέφει το βλέμμα στην
12 κάμερα))
13 ΣΜ1: =αλιβάνιστη...

Ένα ακόμη παράδειγμα αδιαμεσολάβητης σύγκρουσης ανάμεσα στους συνεντευξιαζόμενους παρατηρείται και στο απόσπασμα 46. Στη σειρά 4 ο ΣΚ1 διατυπώνει ένα επιπρόσθετο ερώτημα ενθάρρυνσης της διαφωνίας, ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει μία στρατηγική ουδετεροφάνειας που αξιοποιείται αυτή τη φορά από τον ΣΜ2. Ο τελευταίος στρέφεται προς την κάμερα και απευθυνόμενος στο συμπτωματικό ακροατήριο (Clayman & Heritage, 2005: 161) το παροτρύνει να ακούσει τις απόψεις του ΣΜ1 για τον πολιτικό γάμο (σειρές 9, 11).

Ομοίως μετωπική παραμένει η σύγκρουση ανάμεσα στους δύο άντρες και στο επόμενο απόσπασμα (47), ενώ σε αυτό καταγράφεται ένα επιθετικό ερώτημα προτίμησης του ΣΚ1 προς τον ΣΜ2 (σειρές 13-16). Στο ίδιο απόσπασμα έκδηλος είναι και ο ειρωνικός τόνος του ΣΜ2 προς τον ΣΜ1 (σειρές 6, 8).

(47)

- 1 ΣΜ2: Σαράντα χρόνια μετά τί σας τσίμπησε:: και ή::ρθατε αφο
2 θα γίνει μία επέ:κταση .hh αυτού που έχετε ήδη
3 καταδικάσει?
4 ΣΜ1: Γιατί θεωρούμε ότι είναι προς μη δ:::- στη κατεύθυνση για
5 ό:- ότι δεν προασπίζει τα συμφέρον του παιδιού.
6 ΣΜ2: → Μπα!
7 ΣΜ1: Ότι βγαίνουνε θα βγουν παιδιά [τα οποία] δυστυχώς=
8 ΣΜ2: → [Μπα:]

- 9 ΣΜ1: =όπως το λεγε ο Σ::αν Πια Ζ::ε .hh ξέρετε πολύ καλά τις
10 έρευνες τις οποίες έκανε με τα σ::τάδια αναφορικά με τα
11 παιδιά .hh ότι αν δεν υπάρχει το σ::ωστό πρότυπο μπορεί
12 μετά εκεί όντως να έχει [()=
13 ΣΚ1: → [Το σωστό πρότυπο ποιο είναι
14 → δηλαδή να είναι στρέιτ το παιδί;=
15 ΣΜ2: =()
16 ΣΚ1: → =αυτό είναι το σωστό πρότυπο;
- (48)
- 1 ΣΜ2: ... Ποιος το λέει αυτό; Κοιτάζτε αυτή η=
2 ΣΜ1: [=αμφιβολία: υπάρχει μεγαλύτερη εναλλαγή συντρόφων=
3 ΣΚ2: → Ο Μητροπολίτης Πειραιώς εχθές είπε κάτι:: μισό λεπτό=
4 ΣΜ2: =υπερσεξουαλικοποίηση των ομοφυλόφιλων ()-]
5 ΣΚ2: =μισό λεπτό κύριε Βαλλιανάτο=ο Μητροπολίτης μισό
6 λεπτό=
7 ΣΚ2: → ο Μητροπολίτης Πειραιώς εχθές μάς είπε εδώ .hh γιατί
8 → εμάς μας αρέσει να ακούμε όλες τις απόψεις με
9 επιχειρήματα [βέβαια έτσι όχι δε:- δε:-] τα επιχειρήματα ν'
10 → ακούμε=
11 ΣΜ2: [Είναι κι η Μητρόπολή σας τί θα κάνετε?]
12 ΣΚ2: =το θέμα είναι τ' επιχειρήματα ε:::- δηλαδή η έκφραση ας
13 πούμε ((διαβάζει από τα χαρτιά που έχει μπροστά του))
14 → περί κατοικιδίων εμένα δε με βρίσκει
15 → [σύμφωνο και δε μου] λέει και κάτι στο τέλος της ημέρας=
16 ΣΚ1: → [Σε καμία περίπτωση.]
17 ΣΚ2: → =δηλαδή την ουσία αυτού που συζητάμε (.) .hh όπως κι'
18 → αυτό που' πε ο Μητροπολίτης Πειραιώς εδώ στην εκπομπή
19 εχθές .hh_ότι η ομοφυλοφιλία είναι ηθοποιία::. (0,5)
20 → Δηλαδή νομίζω ότι υπάρχει πάντα τρόπος να πεις κά::τι
21 → αλλά:: (.) μη φτάνεις στα άκρα (1,0) για να

- 22 → [πείσεις τον άλλον.]
23 ΣΚ1: [Κοιτάζτε. (.) Οι απόψεις του Αγίου Πειραιώς:: .hh ε::
24 αντιπροσωπεύουν τον ίδιο.

Στο απόσπασμα 48 και συγκεκριμένα τη σειρά 3, ο ΣΚ2 παρεμβαίνει διακόπτοντας σε μία από τις αδιαμεσολάβητες αψιμαχίες των δύο συνεντευξιαζόμενων για να εκφράσει τη γνώμη του αναφορικά με τις απόψεις του Μητροπολίτη Πειραιώς, όπως αυτές εκφράστηκαν σε προγενέστερη συνέντευξή του στην ίδια εκπομπή. Η τοποθέτησή του δε σχετίζεται με το θέμα της διαφωνίας των δύο ανδρών και ομολογουμένως συνιστά παρέκκλιση από τον συνομιλιακό του ρόλο, εφόσον δεν θέτει κάποιο ερώτημα (σειρές 7-10, 14-15, 16- 22). Την άποψή του επί της ίδιας θέσης εκφράζει και ο ΣΚ1 (σειρά 16), ενώ, άξιες σχολιασμού είναι οι σειρές 6-8 στις οποίες ο ΣΚ2 νιώθει την ανάγκη να υποστηρίξει τον πλουραλισμό των απόψεων που κατατίθενται στην εκπομπή.

Ολοκληρώνοντας την ανάλυση που αφορά τη συνέντευξη αυτή, δε θα μπορούσε να μη γίνει αναφορά σε μία κίνηση του ΣΚ2 που κρίνεται άκρως μεροληπτική υπέρ του ΣΜ2. Το κλείσιμο της συνέντευξης πραγματοποιείται με έναν παράδοξο τρόπο. Ειδικότερα, ενώ οι δύο συνεντευξιαζόμενοι διαφωνούν για άλλη μία φορά ευθέως μεταξύ τους, οι ΣΚ σηκώνονται από τις θέσεις τους, χωρίς να προηγηθεί κάποια από τις αναγνωρίσιμες μορφές μετάβασης σε κλείσιμο της συνέντευξης (Clayman & Heritage, 2005: 98-120). Στη συνέχεια, ο ΣΚ2 κατευθύνεται προς τον ΣΜ2 προσφωνώντας τον (έχει, δε, τεράστια σημασία πως ο ΣΚ2 προσπερνά τον ΣΜ1 που καθόταν ακριβώς δίπλα του) και του τείνει το χέρι για να του ευχηθεί «καλή χρονιά» και να τον ευχαριστήσει για την παρουσία του στη σημερινή εκπομπή. Αμέσως μετά, επανέρχεται στον ΣΜ1 για να του ευχηθεί ομοίως να έχει μία «καλή χρονιά» και να σχολιάσει πως παρευρέθηκε στη σημερινή συνέντευξη «με την ανοχή του». Η συγκεκριμένη ενέργεια εκ μέρους του ΣΚ1, αν συνυπολογιστεί με αυτή που προηγήθηκε (χαμόγελο κατά τη διάρκεια της συνεισφοράς του ΣΜ2), προδίδει μία εμφανή κατά τους Clayman & Heritage (2005: 411) «μη επαγγελματική ευνοιοκρατία» και μη ισότιμη μεταχείριση των ΣΜ εκ μέρους τουλάχιστον του ΣΚ2 (Clayman & Heritage, 2005: 420-421· Παπαδάκη-Μιχαηλίδη, 2012: 67-72).

4. Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία αναλύθηκαν τα συνομιλιακά δεδομένα πέντε (5) τηλεοπτικών συνεντεύξεων που έλαβαν χώρα από το Φθινόπωρο του 2023 έως και τον Φεβρουάριο του 2024 οπότε και τελικά υπερψηφίστηκε το νομοσχέδιο για την ισότητα των ομόφυλων ζευγαριών στον γάμο και την τεκνοθεσία. Η ανάλυση επικεντρώθηκε στην εξέταση τήρησης ουδετεροφανούς στάσης εκ μέρους των συνεντευκτριών/-τών κατά τη διενέργεια μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης με υπέρμαχους αλλά και πολέμιους του νομοσχεδίου.

Ένα πρώτο γενικό σχόλιο αφορά στη διαπίστωση ενός φιλικότερου και προσωπικότερου τόνου από τον αναμενόμενο σε ό, τι αφορά το άνοιγμα της ειδησεογραφικής συνέντευξης. Η ανάλυση ανέδειξε, επίσης, την αδυναμία των συνεντευκτριών/-τών να τηρήσουν μία ενιαία στάση σε όλη τη διάρκεια της συνέντευξης.

Τις περισσότερες στρατηγικές ουδετεροφάνειας αξιοποίησε με διαφορά ο έμπειρος δημοσιογράφος Γ. Παπαδάκης, χωρίς, ωστόσο, να καταφέρει να κρατήσει τις αναγκαίες αποστάσεις ασφαλείας σε όλα τα σκέλη της συνέντευξης. Ειδικότερα, ορισμένες συνεισφορές του πρόδωσαν τον υπερβάλλοντα ζήλο του να αποφύγει οποιαδήποτε ενέργεια θα μπορούσε να εκληφθεί ως απειλητική απέναντι στο πρόσωπο της ΣΜ. Αυτές οι συνεισφορές είναι και αυτές που τελικά απείλησαν το ουδετεροφανές του πρόσωπο.

Η συνέντευξη ανάμεσα στον Γ. Κουβαρά και τον Κ. Μητσοτάκη χαρακτηρίστηκε, πρωτίστως, από το επαναλαμβανόμενο μοτίβο διακοπής του ΣΜ από τον ΣΚ με στόχο τη διατύπωση ερωτημάτων. Χαρακτηρίστηκε, επιπρόσθετα, από τις δεκάδες φωνητικές αναγνωρίσεις του ΣΚ που παρεμβάλλονταν στον λόγο του ΣΜ. Αν μπορούσαν να εξαιρεθούν οι δύο παραπάνω βασικές αποκλίσεις του πρωτοκόλλου διενέργειας μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης, θα μπορούσα να ισχυριστώ πως η συγκεκριμένη διαδραστική συνομιλιακή πράξη ήταν η πιο συνεπής ως προς τους όρους πραγματοποίησης μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης.

Αντιθέτως, ενδεικτική των παραβιάσεων του «πρωτοκόλλου της συνέντευξης» που μπορούν να σημειωθούν σε μία ειδησεογραφική συνέντευξη είναι αυτή ανάμεσα στον Μητροπολίτη Πειραιώς Σεραφείμ και τους Χ. Κούτρα και Γ. Ντζούννο. Οι μικρές πράξεις απόκρισης που περιείχαν ειρωνική χροιά εκ μέρους του Γ. Κούτρα, η απροκάλυπτη διατύπωση γνώμης εκ μέρους του Γ. Ντζούννου και ο χαρακτηρισμός των δηλώσεων του Μητροπολίτη ως «δογματικών» αλλά και η επιθετική υποβολή ερωτημάτων προτίμησης

κατέστησαν έκδηλη τη διαφωνία των ΣΚ με τις θέσεις του ΣΜ και τελικά έπληξαν ανεπανόρθωτα το ουδετεροφανές τους πρόσωπο.

Η τέταρτη συνέντευξη που αναλύθηκε, η συνέντευξη πάνελ με ΣΜ την Α. Κανδαράκη και τον Π. Μαντούβαλο, ήταν σε γενικές γραμμές μία συνέντευξη στην οποία εφαρμόστηκαν οι αρχές της διενέργειας μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης αυτού του είδους. Τόσο οι ΣΚ όσο και οι ΣΜ απέφυγαν την πυροδότηση μίας ευθείας σύγκρουσης και παρέμειναν πιστοί στον συνομιλιακό και θεσμικό τους ρόλο. Βέβαια, ορισμένες από τις συνεισφορές του ΣΚ2 επιβεβαιώνουν την αρχική διαπίστωση: παραμένει πολύ δύσκολο το εγχείρημα της διατήρησης ενιαίας αντικειμενικής στάσης καθόλη τη διάρκεια της συνέντευξης.

Τέλος, αναφορικά με τη συνέντευξη πάνελ στην οποία συμμετείχαν οι Πιτταράς-Γρηγοριάδης (ΣΚ) και Βαλλιανάτος-Καραγιάννης (ΣΜ) είναι καταφανής από την αρχή η παραβίαση των περισσότερων από τις αρχές που αναμένεται να ισχύσουν στην πραγμάτωση μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης. Διαπιστώθηκε παραβίαση ακόμη και των θεμελιακών αρχών που αφορούν το άνοιγμα και το κλείσιμο μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης. Οι ΣΚ μεροληπτούν υπέρ του ΣΜ2 και το εκδηλώνουν με πλήθος τρόπων: δεν υποβάλλουν σχεδόν κανένα ερώτημα στον ΣΜ1, διατυπώνουν έμμεσα αλλά και άμεσα τη διαφωνία τους με τις απόψεις της Εκκλησίας που καλείται να υποστηρίξει ο ΣΜ1 και ενθαρρύνουν την κλιμάκωση της διαφωνίας και την εκδήλωση οξείας αντιπαράθεσης ανάμεσα στους ΣΜ. Θα είχε, μάλιστα, ενδιαφέρον να εξεταστεί η πιθανή έλλειψη εμπειρίας των δύο συνεντευκτών σε σχέση με τους υπόλοιπους συνεντευκτές, δεδομένου ότι έχουν τα λιγότερα χρόνια παρουσίας στον χώρο της δημοσιογραφίας και της παρουσίας τηλεοπτικών εκπομπών από όσους συμπεριλήφθηκαν σε αυτή την έρευνα.

Σε αυτό το σημείο, είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως οι ορισμένοι από τους συνεντευκτές, όπως οι Ντζούνος και Πιτταράς, εγκατέλειψαν ευθέως το ουδετεροφανές τους πρόσωπο εκφράζοντας ανοιχτά τη διαφωνία τους με τους ΣΜ. Μάλιστα, ο Ντζούνος δεν δίστασε να χαρακτηρίσει τις θέσεις του Μητροπολίτη Πειραιώς ως «δογματικές» σε δύο σημεία. Αυτή η στάση εκ μέρους των ΣΚ μπορεί να ερμηνευτεί σε συνάρτηση με τις ενδεχομένως μη δημοκρατικές απόψεις που προηγήθηκαν από τους ΣΜ (Greatbatch, 1998: 171· Poullos, 1999: 91-92).

Η καταγραφή των παραπάνω παρατηρήσεων και η εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την τήρηση των αρχών της ουδετεροφάνειας δε θα ήταν εφικτή χωρίς την εφαρμογή του μεθοδολογικού εργαλείου της Ανάλυσης Συνομιλίας. Η ακριβής μεταγραφή των συνομιλιακών δεδομένων των συμμετεχουσών/-όντων δίνει πρόσβαση σε αναλύσεις και

καθιστά εφικτές ερμηνείες που ενδεχομένως η απλή ακρόαση δε θα μπορούσε να προσφέρει στην/στον ερευνήτρια/-τή.

Συνολικά, αν και το δείγμα των ειδησεογραφικών συνεντεύξεων που αναλύθηκε σε αυτή την εργασία δεν επιτρέπει την εξαγωγή γενικευμένων και ασφαλών συμπερασμάτων, δε θα ήταν παρακινδυνευμένο με βάση τα δεδομένα αυτής της εργασίας να ισχυριστώ πως καθίσταται δύσκολα υλοποιήσιμο το πολύ εξειδικευμένο και σαφώς οριοθετημένο έργο διενέργειας μίας ειδησεογραφικής συνέντευξης όταν η ατζέντα αφορά ένα ευαίσθητο και αμφιλεγόμενο κοινωνικό ζήτημα για το οποίο ενυπάρχουν εγγεγραμμένες σκέψεις, απόψεις, ιδεολογίες και προσλαμβάνουσες εκ μέρους των συνεντευκτριών/-των. Θα είχα, πράγματι, ιδιαίτερο ενδιαφέρον να ερευνηθεί στο μέλλον σε μεγαλύτερο εύρος το θέμα της παρούσας εργασίας.

Βιβλιογραφία

- Αρχάκης, Α. 2006. Το φαινόμενο της διακοπής στη διεπίδραση της τάξης και η κατά φύλα διαφοροποίησή του. Στο Θ.-Σ. Παυλίδου (επιμ.), *Γλώσσα - Γένος - Φύλο*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, 118-137.
- Βασιλοπούλου, Α. 2014. Ανάλυση Συνομιλίας: Η μελέτη της κοινωνικής δράσης μέσα από την διεπιδραστική ομιλία. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού & Β. Τσάκωνα (επιμ.), *Ανάλυση Λόγου. Θεωρία και Εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος, 81-118.
- Brown, Penelope and Stephen Levinson (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Γιαλαμπούκη, Ε. (2008). *Δημοσιογραφικός λόγος και διακειμενικότητα* (Διδακτορική Διατριβή). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο από: Εθνικό Αρχείο Διδακτορικών Διατριβών.
- Γιαλαμπούκη, Λ., & Παυλίδου, Θ. Σ. (2018). Αντιστρέφοντας τους όρους: Ερωτήσεις πολιτικών σε τηλεοπτικές συνεντεύξεις. Στο Θ.-Σ. Παυλίδου (Επιμ.), *Ερωτήσεις-Απαντήσεις στην προφορική επικοινωνία* (σσ. 147-167). Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Clayman, S., & Heritage, S. (2005). *Η ειδησεογραφική συνέντευξη: Δημοσιογράφοι και δημόσια πρόσωπα "στον αέρα"*. (Π. Πολίτης, Επιμ., & Α. Στάμου, Μεταφρ.) Αθήνα: Πατάκης.
- Ekman, P., & Friesen, W. V. (2003). *Unmasking the face: A guide to recognizing emotions from facial clues* (Vol. 10). Ishk.
- Greatbatch, David. (1988). A turn- talking system for British news interviews. *Language in Society*, 17, 401-430.
- Greatbatch, David (1998). "Conversation Analysis: Neutralism in British newsinterviews". In Allan Bell and Peter Garrett (eds.), *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Basil Blackwell, 163-85.

- Heritage, John. (1995). Conversation analysis: Methodological aspects. Στο UTA. M. Quasthoff (επιμ.), *Aspects of Oral Communication*. Berlin and new York: Walter De Gruyter, 391-418.
- Heritage, J. (2003). Designing questions and setting agendas in the news interview. *Studies in language and social interaction: In honor of Robert Hopper*, 57-90.
- Holmes, J. (2016). *Εισαγωγή στην κοινωνιογλωσσολογία* (Σ. Λαμπροπούλου, Μετ.). Αθήνα: Πατάκης.
- Makri-Tsilipakou, M. (1994). Interruption revisited: Affiliative vs. disaffiliative intervention. *Journal of pragmatics*, 21(4), 401-426.
- McQuail D. 1994. *Mass Communication Theory: An Introduction*. London: Sage Publications.
- Παπαδάκη-Μιχαηλίδη, Ε. (2012). *Η σιωπηλή γλώσσα των συναισθημάτων: Η μη λεκτική επικοινωνία στις διαπροσωπικές σχέσεις*. Αθήνα: Πεδίο.
- Πολίτης, Π. (2001). *MME, το επικοινωνιακό πλαίσιο και η γλώσσα τους*. Ανακτήθηκε από: https://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_b10/index.html.
- Πολίτης, Π. (2008). *Ο λόγος της μαζικής επικοινωνίας. Το ελληνικό παράδειγμα*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών-Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Πολίτης, Π. (2014). Ο λόγος των MME. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού & Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Ανάλυση Λόγου: Θεωρία και Εφαρμογές* (σσ. 479- 520). Αθήνα: Νήσος.
- Poulios, A. (1999). *Activities of Questioners and Answerers in Greek News Interviews*. M.A. Dissertation. Department of Theoretical and Applied Linguistics, School of English, Aristotle University of Thessaloniki.
- Poulios, A. (2002). Disagreement in Greek news interviews. *Selected papers on theoretical and applied linguistics*, 14, 353-382.

- Sacks, H., Schegloff, E. & Jefferson, G. (1974). A simplest systematic for the organization of turn-talking for conversation. *Language*, 50(4), 696-735. doi:10.2307/412243
- Schegloff, E.A., Jefferson, G., & Sacks, H. (1977). The preference for self-correction in the organization of repair in conversation. *Language* 53(2), 361-382. <https://doi.org/10.1353/lan.1977.0041>.
- Schegloff, E.(1988/89). From interview to confrontation: observations on the Bush / Rather encounter. *Research on Language and Social Interaction*, 22, 215- 240
- Tannen, D. (1990, August). Rethinking power and solidarity in gender and dominance. In *Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society* (pp. 519-529).
- Χατζησαββίδης Σ. (1999). *Ελληνική Γλώσσα και Δημοσιογραφικός Λόγος*. Αθήνα: Gutenberg.
- Wolfson, N. 1976. Speech events and Natural Speech: Some Implications for Sociolinguistic Methodology. *Language in Society* 5 (2), 189- 209.

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.

